

İSTİNAF YARGILAMASINDA SANIĞIN SORGUSUNUN ZORUNLU OLUP OLMADIĞI VE BU İŞLEMDE SEGBİS KULLANIMI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

THOUGHTS ON WHETHER THE INTERROGATION OF DEFENDANT İS COMPULSORY IN APPEAL COURT AND USAGE OF SEGBİS IN THIS PROCESS

DOI: 10.21492/inuhfd.302993

Hakan KARAKEHYA *
Asuman İNCE TUNÇER**

Özet

İstinaf, Ceza Muhakemesi Kanununda, ilk derece mahkemesi hükümlerine karşı kabul edilmiş olağan bir kanun yoludur. Özellikle ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu hükmün, hukuki yönünün yanında maddi açıdan da denetlenmesine imkân tanınması sebebiyle, hukuk sistemi içerisinde önemli bir ihtiyaca cevap vermektedir.

Ceza yargılamasındaki önemli delillerden birisi olan sanık beyanı ise, duruşma sırasında sorgu ile elde edilmektedir. Bu bağlamda sorgu ispat bakımından yargılamadaki önemli işlemlerden birisidir. Bunun yanında sanığın sorgusu savunma bakımından ayrıca önem arz eder. Nitekim sorgu sırasında sanık, hakkındaki isnatlara cevap verme ve hakkında hüküm kuracak yargılama makamı önünde doğrudan savunma yapma imkânına sahip olur.

Bu çalışmada gerek ispat gerekse savunma bakımından önemli bir muhakeme işlemi olan sorgunun istinaf yargılamasında yapılmasının zorunlu olup olmadığı irdelenecektir. Ayrıca söz konusu işleme ilişkin istinafta ortaya çıkabilecek sorunlar, doktrindeki görüşler değerlendirilerek eleştirel bir tarzda dile getirilecektir. Kendi görüşlerimiz ise neden-sonuç ilişkisi içerisinde gerekçelendirilerek ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kanun yolları, istinaf, SEGBİS, sorgu, bilişim yoluyla sorgu, ceza muhakemesi hukuku.

Abstract

The appeal is an ordinary remedy in the Code of Criminal Procedure which is accepted against the provisions of the first instance court. It responds to an important need within the legal system because it allows the provision of the first instance court to be examined both matter of fact and legal question.

---

* Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, hkarakehya@anadolu.edu.tr

** Arş. Gör. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, asumanince@anadolu.edu.tr

The defendant's declaration, which is one of the most important evidence in criminal proceedings, is obtained by interrogation during the hearing. In this context, the interrogation is one of the important processes in judging in terms of proof. Besides, it is also important in terms of defense. As a matter of fact, during the interrogation, the defendant has the opportunity to respond to the complaints about him and to defend himself directly in front of the authority who will judge him.

In this study, it will be examined if it is necessary or not to conduct the interrogation, which is an important reasoning process in terms of defense, in appeal judgment. In addition, problems that may arise in the context of this process will be expressed critically by assessing the opinions of the doctrine. Our own opinions will be put forward by reasoning within the causal relation.

Keywords: Legal remedies, appeal, SEGBİS, interrogation, interrogation through information technologies, criminal procedure law.

GİRİŞ

Denetimden geçirilmeyen bir yargılama faaliyeti öngören adalet sistemleri, teminatsız ve yetersizdir. Hukuk devletinde, yanlış kararların yerine, maddi ve hukuki bakımdan doğru kararların verilmesi için gereken tedbirlerin alınması zorunludur¹. Anayasaya göre yasama ve yürütme organları, yargılama makamlarının kararlarına uymak zorunda olduklarından (Any. m.138/4), yargılama makamlarının kararlarını incelemek ve bunlardaki hataları gidermek de ancak yargılama makamları tarafından yapılabilir². Hukuk sistemlerinde kanun yolları kurumu düzenlenmek suretiyle, bu denetimin yargılama makamları tarafından yapılmasına imkân tanınmıştır³. Bu bağlamda yargılama makamı

---

¹ YÜCE, Turhan Tufan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum 1968, s.69.

² TOROSLU, Nevzat/ FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2015, s.319; YENİSEY, Feridun/ NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 859.

³ ABD'de hükme karşı kanun yoluna başvurulabilme imkânının sanık bakımından anayasal bir hak olmadığını söyleyen Samaha, bunu ilk kez duyan hukuk öğrencilerin genellikle buna şaşırıldığını ifade etmektedir. Amerikan Yüksek Mahkemesi (Supreme Court), 1974 yılında Ross v. Moffitt davasında devletin sanığa kanun yoluna başvuru imkânı sağlamaya ilişkin anayasal bir yükümlülüğü bulunmadığını ifade ettikten sonra, buna bağlı olarak kanun yoluna başvurmak isteyen yoksul sanığa müdafî atama yükümlülüğünün de bulunmadığına hükmetmiştir. Mahkemeye göre; ilk derece yargılamasıyla kanun yolu yargılaması arasında ciddi farklılıklar vardır. Devlet tarafından bakıldığında, ilk derece yargılamasında masumiyet karinesinden faydalanan birisinin, suçlu bulunmuş birisine dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak devlet, delilleri mahkemeye getirmesi için savcı istihdam eder ve gerçeğin araştırılması bakımından yoksul sanığa müdafî de atar. Tüm bu kullanılan imkânlar ve araştırmalar

tarafından verilen bir kararın hatalı olduğu veya hukuka aykırı bulunduğu iddiası ile ortaya çıkan uyuşmazlığın çözülmek üzere, yeniden bir yargılama makamı önüne götürülmesini sağlayan hukuki yola, kanunyolu denilmektedir⁴.

İstinaf ise⁵, ilk derece ceza mahkemelerinin verdikleri hükümlerin, bölge adliye mahkemesi (BAM) tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan bir kanun yoludur⁶. 5271 s. Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK'da) olağan kanun yolları arasında istinafa ilişkin hükümlere de yer verilmiştir. Ancak bu düzenlemelere bakarak, ülkemiz açısından ilk istinaf denemesinin CMK ile yaşandığı şeklinde bir düşünceye kapılmamak gerekir. İstinaf kurumuna ilişkin ülkemizdeki ilk tecrübeyi, 5 Haziran 1879'da yürürlüğe giren Mehakimi Nizamiye Teşkilatı Kanunu Muvakkat ile Osmanlı döneminde kurulan ikinci derece (istinaf) mahkemeleri oluşturmaktadır. Bu mahkemeler; kendi hâkimlerinin olmaması ve görev yapan hâkimlerin hukuk eğitimi almamış kimselerden olması nedeniyle yanlış kararların çıkması, hem ilk derece mahkemesi hem de istinaf mahkemesi olarak görev yapmaları ve adaletin süratle dağıtılmasına engel olmaları nedeniyle, 7 Nisan 1924'de kaldırılmıştır⁷. Ancak gelişen süreçte yargılamalar sonunda verilen kararları maddi yönden de layıkıyla denetleyecek bir kuruma olan ihtiyaç, hukuk literatüründe sıklıkla dile getirilmiştir.

sonucunda sanığın masumiyet karinesi kaldırılarak, suçluluğuna kanaat getirilmiş ise, artık devlet sanığa kanun yoluna başvuru imkânı sağlamak ve yoksulsa kanunyolu aşamasında ona bir müdafî atamak zorunda değildir. Yüksek mahkemenin bu kararına rağmen bugün ABD'deki her bir devlette (eyalette), kanuni olarak kanun yoluna başvuru hakkı bireylere tanınmıştır. SAMAHA, Joel: Criminal Procedure, 9. Edition, Cengage Learning, USA 2015, s.562.

⁴ KUNTER, Nurullah / YENİSEY, Feridun: Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2000, s.1026; TOROSLU / FEYZİOĞLU, s.319 vd.; YENİSEY / NUHOĞLU, s. 859.

⁵ Medeni muhakemede istinaf yolunun uygulanmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. AKKAYA, Tolga: Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.

⁶ BEULKE, Werner: Strafprozessrecht, 12. Auflage, C.F. Müller, Deutschland 2012, s.365; TURHAN, Faruk: Ceza Muhakemesi Hukuku, Asil Yayınevi, Ankara 2006, s.406.

⁷ 5271 s. CMK'da yer verilen ancak bir türlü uygulamaya geçirilmeyen istinaf kanunyolu hukukumuzda ilk kez, 1808 tarihli Fransız Ceza Muhakemesi Kanunundan alınan 1879 tarihli Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatla girmiştir. YENİSEY, Feridun: Ceza Muhakemesinde İstinaf ve Yeniden Kabulü Sorunu, İstanbul, Fakülteler Matbaası 1979, s. 7 vd.; 38.

CMK ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da (Adli Teşkilat K.'da) istinaf istemini karara bağlayacak olan üst mahkeme bölge adliye mahkemesi olarak belirlenmiştir. Ancak, BAM'ların kuruluşu, CMK'nın kabulünden beri aradan geçen uzun zamana rağmen bir türlü gerçekleştirilememiştir. Bununla birlikte, BAM'ların 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete geçirileceğine dair Adalet Bakanlığı kararı 07 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır⁸. 29.02.2016 tarihli ve 53 no.lu Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurul Kararı ile de Adalet Bakanlığının teklifi üzerine bölge adliye mahkemelerinin ilk etapta yedi merkezde faaliyete geçmesine karar verilmiştir⁹. Bu gelişmelerden sonra 20 Temmuz 2016 tarihinde BAM'lar öngörüldüğü üzere faaliyete başlamıştır. Şu an itibarıyla bahsi geçen yedi BAM'da istinaf yargılamaları devam etmektedir.

Sanık beyanı ise muhakemedeki en önemli delillerden birisidir. Bu delilin duruşmada elde edilmesi ise sanığın sorgusuyla söz konusu olur. Bunun yanında sorgu savunma bakımından da büyük önem arz eder. Nitekim sanık sorgusu sayesinde, hakkındaki isnatlara cevap verme ve hakkında hüküm kuracak merci önünde doğrudan savunmasını yapma imkânını bulur¹⁰. Bu bağlamda sorgu, sanık bakımından bir hak olarak karşımıza çıkar. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına bakıldığında da sanığın hakkında hüküm kuracak mahkeme önünde savunma yapma imkânına sahip olması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m.6 kapsamında adil yargılanmanın bir gereği olarak kabul edilmektedir.

⁸ Nitekim Adli Teşkilat K'nın "Kuruluş" başlıklı 25. maddesine göre; "*Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Birinci ve ikinci fıkra gereğince alınacak kararlar, Resmî Gazetede yayımlanır.*"

⁹ Kararda sayının indirilmesinin nedeni olarak içtihat birliğinin sağlanması ve ihtisaslaşmanın etkin hale getirilmesi gösterilmiştir. HSYK Genel Kurul Kararına göre yedi merkezde kurulan BAM'lar; Marmara'da İstanbul, Ege'de İzmir, İç Anadolu'da Ankara, Karadeniz de Samsun, Doğu Anadolu'da Erzurum, Güneydoğu Anadolu'da Gaziantep, Akdeniz'de ise Antalya'da hizmet vermektedir (RG. Tarihi 01.03.2016).

¹⁰ ÜNVER, Yener / HAKERİ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 222.

İstinaf yargılaması sırasında sanığın sorgusunun hangi koşullarda yapılacağı bu çalışmadaki temel konuyu oluşturmaktadır. Görelilik olarak yeni yürürlüğe girmiş bir kurum olan istinaf bakımından, sorgu gibi önemli bir ispat ve savunma aracı olan işlemin değerlendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı umut edilmektedir. Bu bağlamda çalışma içerisinde istinaf ve sorguya ilişkin temel bilgiler verildikten sonra, istinaf yargılamasında sorgunun hangi aşamada söz konusu olabileceğinin tespiti yapılacak, daha sonra istinafta sorguya ilişkin problemler ortaya konulacaktır. Son olarak konuya ilişkin ulaştığımız sonuçlar ortaya konularak çalışma tamamlanacaktır.

1. İSTİNAF KAVRAMI

1.1. Genel Olarak

Kanun yolları¹¹ birçok farklı ayrıma tabi tutulabilir¹². Ancak ceza muhakemesi doktrininde en çok kullanılan ve CMK'nın da kabul ettiği ayırım, olağan ve olağanüstü kanunyolu ayırımıdır¹³. Henüz kesinleşmemiş kararlara karşı kabul edilen kanun yolları olağan; buna karşılık kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilen kanun yolları ise olağanüstü kanun yollarıdır. Ceza muhakemesi sistemimiz bakımından olağan kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyizdir. Olağanüstü kanun yolları ise; Yargıtay C. Başsavcısının itirazı, yargılamanın yenilenmesi ve yazılı emirdir¹⁴. Olağan kanun yolları kuralı, olağanüstü kanun yolları ise istisnayı oluşturur¹⁵.

¹¹ Samaha, Amerikan uygulamasında karara karşı kanunyolu başvurusunun “doğrudan saldırı (direct attack)” olarak ifade edildiğini, çünkü bu başvuruyla mahkeme ve/veya jüri tarafından sanığın suçlu olduğuna dair verilen hükme bir saldırıda bulunulduğunu ifade etmektedir. SAMAHA, s.562.

¹² Dar ve geniş anlamda kanunyolu ile kanunyolu ve hukuki çare ayrımları için bkz. AKKAYA, s. 53.

¹³ ŞAHİN, Cumhur / GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku-II, 4. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s.228.

¹⁴ TURHAN, s.399.

¹⁵ Beulke, Alman hukuku bakımından öncelikle, kanun yollarını (Rechtsmitteln) da kapsayan bir üst terim olan hukuki çareleri olağan ve olağanüstü hukuki çareler (ordentlichen-ausserordentlichen Rechtsbehelfe) olmak üzere ikiye ayırmakta ve olağanüstü olanların istisnai kurumlar olduğunu ifade etmektedir. Yazara göre İtiraz (Beschwerde), İstinaf (Berufung) ve Temyiz (Revision) olağan hukuki çareler. Eski hale getirme (Wiedereinsetzung in den vorigen Stand), Yargılamanın yenilenmesi (Wieder aufnahme des Verfahrens) ve anayasal şikâyet (Verfassungsbeschwerde) olağüstü hukuki çarelerdir. BEULKE, s.358; Volk-Engländer, ise olağanüstü hukuki çarelerin temel özelliklerinin, kesin hükmün (Rechtskraft) dokunulmazlığı ilkesine istisna

İstinaf ise, ilk derece mahkemelerinin verdikleri hükümlerin, bölge adliye mahkemesi tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan olağan bir kanun yoludur¹⁶. Temyizin aksine istinafta hüküm hem maddi hem de hukuki açıdan incelenmektedir. Dolayısıyla ilk derece yargılamasında hem uyuşmazlık konusu olay doğru tespit edildi mi hem de hukuk kuralları olaya doğru şekilde uygulandı mı diye bir inceleme yapılır¹⁷.

İstinaf kanun yoluna, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen hükümlere karşı başvurulabilir¹⁸. Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden mahkeme kararları ile aleyhine başvurulabilecek herhangi bir kanunyolu öngörülmemiş olan diğer mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir (CMK m.272/2)¹⁹.

İlk derece mahkemesinin hükmünün, gerek maddi gerekse hukuki açıdan denetime tabi tutulması, kamusal menfaat bakımından bir gerekliliktir²⁰. Bu nedenle istinaf kurumuna ihtiyaç vardır. Her ne kadar Yargıtay içtihatlarla kendisini maddi soruna ilişkin değerlendirme yapmaya yetkili görse de (genişletilmiş temyiz uygulaması), bunun açık bir hukuki dayanağı bulunmamaktadır²¹. Kaldı ki, bu dayanak sağlansa bile ilk derece mahkemesinin verdiği hükme ilişkin yapacağı maddi sorun değerlendirmesi, büyük oranda dosya üzerinden gerçekleşmektedir. Hiçbir delille doğrudan temas etmeksizin dosya üzerinden maddi sorun değerlendirmesi yapılmasının handikapları ise herkesin malumudur²².

---

getirmeleri ve bu ilkeyi delmeleri olduğunu ifade etmektedirler. VOLK, Klaus / ENGLAENDER, Armin: Grundkurs StPO, 8. Auflage, C.H. Beck, Deutschland (München) 2013, s.310.

¹⁶ ÇINAR, Ali Rıza: Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 56; ÖZBEK, Veli Özer vd.: Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 830; TURHAN, s.406.

¹⁷ BEULKE, s.365; ÖZBEK vd., s. 831; YENİSEY /NUHOĞLU, s. 831 vd.

¹⁸ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s.247.

¹⁹ İstinaf kanun yolunda, doğrudan doğrularlık ve sözlülük ilkelerine bağlı kalınarak maddi gerçeğin araştırılmasına imkân tanındığından, bu kanunyolu temyizden önemli ölçüde ayrılmaktadır. ÜNVER / HAKERİ, s.793.

²⁰ Aynı yönde; Adalet Bakanlığı [AB]: Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2016, s. 11 vd.

²¹ Bu konuda bkz. CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2016, s.839 vd.; YENİSEY, s. 236 vd.

²² Aynı yönde; ÖZEN, Muharrem: “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 2016,s. 2345 vd.; İTİŞGEN, Rezzan: “Ceza

Dolayısıyla prensip olarak ilk derece mahkemelerinin hükümlerine karşı ikinci derece yargılaması olarak istinafin getirilmesi hukuki güvenlik açısından önemli bir gerekliliktir. Böylelikle maddi meseledeki hatanın sözlülük ve doğrudan doğruyalık prensiplerini kabul eden bir sistemle incelenmesi ve Yargıtay'ın esas işlevini sağlıklı şekilde yerine getirmesi mümkün olabilecektir²³.

1.2. İstinafin Amaçları Bakımından Bölge Adliye Mahkemelerinin Sayısına İlişkin Bazı Sorunların Tespiti

İstinaf yargılamasında gerçekleştirilecek sorguyu ele alan bir çalışmada mevcut BAM'ların sayısına ilişkin bir alt başlık açmanın konuyu fazla dağıtmak olduğu düşünülebilir. Ancak aşağıda daha ayrıntılı göreceğimiz üzere sanığın sorgusuyla ilgili temel bazı problemlerin kaynağında BAM'ların sayısının azlığı yer almaktadır. Bu nedenle bu konuya ilişkin tespitlere, daha başlangıçta kısaca yer vermeyi uygun bulmaktayız.

İstinaf yargılaması cezai uyuşmazlığa ilişkin verilen hükmün hukuki boyutunun yanında maddi boyutuyla da değerlendirilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte istinaf yargılamasının hakkıyla yapılabilmesi ve avantajlarının ortaya çıkartılabilmesi için maddi sorun denetiminin layıkıyla yapılması elzemdir. Bu bağlamda BAM'ların sayısını, mümkünse her ilde açılacak şekilde arttırmak gereklidir. Nitekim ancak bu şekilde BAM'lar tarafından gerektiği şekilde maddi sorun değerlendirmesi yapılabilecektir. Benimsenmiş olan istinaf sisteminin temel amaçlarının gerçekleştirilmesi için istinaf mahkemelerinin yeri ve sayısı da buna elverişli olarak belirlenmelidir²⁴. Buna karşın ülkemizdeki hâkim ve savcı sayısının eksikliğine ilişkin problemin BAM'ların sayısının arttırılmasında önemli bir engel olduğunu da ifade etmek gerekir. Bu bağlamda etkin bir istinaf yargılaması için söz konusu problemin, yeterli sayıda ve nitelikte hâkim-savcı istihdamı ile mümkün olan en kısa sürede giderilmesi, daha sonra ise

Muhakemesi Hukukunda İstinaf", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 5(16), 2014, s. 376; TANERİ, Gökhan: İstinaf Mahkemeleri, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 91 vd.

²³ YENİSEY, s. 236 vd.; TOROSLU / FEYZİOĞLU, s. 337 vd.; AKİL, Cenk: İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 187 vd.

²⁴ BALO, Yusuf Solmaz: "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafin Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, (7), 2016, s. 223.

BAM'ların sayısının artırılması suretiyle maddi sorunun layığıyla değerlendirileceği bir istinaf sisteminin yapılandırılması zorunludur²⁵.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, BAM'ların sayısının az olmasının gerekçesi olarak, içtihat birliği ve ihtisaslaşma gibi nedenler ileri sürülmektedir²⁶. Ancak istinaf mahkemeleri yapılandırılırken bu amaçların öncelenecek hareket edilmesi büyük bir yanıltır. İstinafin getireceği en önemli toplumsal kazanım, ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükmün maddi boyutuyla da denetlenecek olmasıdır. Bu nedenle öncelikli olarak bu husus göz önünde tutulmalıdır²⁷. Eğer maddi sorun değerlendirmesi gerektiği şekilde yapılamayacaksa, istinaf sistemi kurmanın anlamı yoktur. Zaten iki dereceli yargılama esasına dayanan önceki sistemde Yargıtay, ihtisaslaşma ve içtihat birliği esaslarını yeterli ölçüde gerçekleştirmekteydi. O zaman yedi BAM'lı bir istinaf sistemine devam etmek, yedi küçük Yargıtay oluşturmaktan ve bunun için gereksiz sistem değişikliği yapmaktan öteye gitmeyecektir.

Gerçekten içtihat birliği ve ihtisaslaşma da ceza adaleti sistemi bakımından önemli kavramlardır. Ancak istinaf sisteminde bunlar ikincil olarak dikkate alınmalıdır. Sistem değişikliğinin anlamlı olabilmesi için gelişen süreçte maddi sorun denetiminin ön planda tutulması gerekir. Sonrasında ihtisaslaşmayı sağlamak üzere her bir BAM'daki daire sayısının artırılması, içtihat birliğinin sağlanması adına Adli Teşkilat K. m.35/1/3'te öngörülen içtihadı birleştirme kararları çıkartılması yolunun

---

²⁵ Maddi meseleyi inceleyeceği için bölge adliye mahkemelerinin esas mahkemesine yakın bir yerde kurulması gerektiği yönünde bkz. ÜNSAL, Cengiz: Ceza Muhakemesinde İstinafin Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 193 vd.; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 246; YENİSEY, s. 78; BALO, s.241; ÖZTÜRK, Bahri vd.: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 697; ÖZEN, s.2383 vd.

²⁶ Erdem'e göre ilk derece yargılamasındaki sorunlar çözülmeden istinaf kurumunun gelmesi sorunları daha da karmaşıklaştıracaktır. İstinafin yargılama süresini ve adil yargılanma ilkesinin ihlal riskini arttırmaktan başka bir getirisi bulunmamaktadır. Hukuk sistemimizde Yargıtay'ın aynı dairelerinin bile içtihat birliğine ulaşamadığı düşünüldüğünde istinaf, hem Yargıtay'ın içtihat oluşturmalarını güçleştirecek hem de içtihat birliğindeki sorunları arttıracaktır. Bkz. ERDEM, Mustafa Ruhan: Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s.49 vd.

²⁷ Aynı yönde; TANERİ, s. 90-92.

etkinleştirilmesi gibi çözümler düşünülebilir²⁸. Ama öncelik hep maddi sorunun etkin şekilde ele alınmasında olmalıdır²⁹.

2. SORGUYA İLİŞKİN TEMEL BİLGİLER

2.1. Delil Olarak Sanık Beyanı

Şüpheli veya sanık beyanı ceza muhakemesindeki önemli beyan delillerinden bir tanesidir. Nitekim uyuşmazlık konusu olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini, gerçekleştiyse de hangi koşullar altında gerçekleştiğini muhtemelen en iyi bilen kişi, suç işleme şüphesi altında bulunan kimsedir³⁰. Kaldı ki; birçok suçta mağdurun doğrudan bilgisinin bulunmadığı göz önüne alındığında, bu tür olaylarda şüpheli veya sanık olaya ilişkin doğrudan bilgisi bulunan tek kişidir³¹. Ancak ileride cezai yaptırıma muhatap olma tehdidi altında bulunması nedeniyle, birçok kez onun beyanının güvenilirlik seviyesi pek yüksek olmayabilir³². Buna rağmen diğer delillerle desteklenmesi veya kendi içinde tutarlı olması gibi hususlar dikkate alınarak, uyuşmazlık konusu olayın ne şekilde gerçekleştiğinin ortaya konulmasında, bu beyan delilinden de oldukça fazla faydalanılmaktadır.

Soruşturma evresinde suç işleme şüphesi altında bulunan kişiye “*şüpheli*,” kovuşturma evresinde suç işleme şüphesi altında bulunan kişiye ise “*sanık*” denilmektedir (CMK m.2). Şüpheli veya sanık statüsünde bulunan kişi, içinde bulunduğu zor koşullar ve psikolojik baskı nedeniyle çoğu kez beyanda bulunurken kendisini gerektiği şekilde iyi ifade edemeyebilecek, aleyhine bir takım olumsuz sonuçların doğmasına neden olabilecektir. Bu bağlamda kanunkoyucu da şüphe altında bulunan kimsenin beyanı alınırken, onun insanlık onuruna ve temel haklarına saygı gösterilmesini güvence altına almak istemiş, bu muhakeme faaliyetini bir takım kurallara bağlamıştır.

²⁸ Aynı yönde; SARIGÜL, Ali Tanju: Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 169 vd.

²⁹ Yargıtay’ın maddi sorunu incelememesine rağmen iş yükünün fazla olması göz önüne alındığında sayısı 7’ye indirilen BAM’ların maddi sorunları da incelemesi dosyanın elden çıkma süresini oldukça arttıracaktır. Bkz. ERDEM, s.49, 50. Ayrıca bkz.: YENİSEY /NUHOĞLU, s. 893.

³⁰ TOROSLU / FEYZİOĞLU, s.193; ÖZBEK vd., s. 247.

³¹ CENTEL / ZAFER, s.229.

³² Hatta kişinin suçsuz olduğu hallerde bile gerçeği gizlemesi mümkündür. Buna kişinin değişik nedenlerle başkasının suçunu üstlenmesi hali örnek verilebilir. TOROSLU / FEYZİOĞLU, s.193.

İfade alma ve sorgu için kural olarak şüpheli veya sanığın öncelikle davet edilmesi gerekir. Eğer davete rağmen, mazereti olmaksızın gelmezse zorla getirilmesine karar verilir. Buna karşın kişi hakkında yakalama emri veya tutuklama kararı verilmesi için gerekli koşullar varsa, şüpheli veya sanık davet edilmeksizin doğrudan zorla getirilmesine de karar verilebilir (CMK m.145-146). Bunun dışında ifadeye davet edilmesine rağmen gelmeyen ya da kendisine ulaşamayan ve aynı zamanda nerede olduğu bilinmeyen şüpheli veyahut da kaçak durumda bulunan sanık hakkında ifade ve sorguyu yapmak amacıyla yakalama emri de çıkartılabilecektir (CMK m.98). Görüldüğü üzere beyanının alınmasına yönelik olarak, nerede olduğu bilinen şüpheli veya sanık hakkında zorla getirme kararı verilmesi; buna karşın nerede olduğu belli olmayan şüpheli veya sanık hakkında ise, kanuni diğer koşulların da bulunmasına bağlı olarak, yakalama emri çıkartılması öngörülmüştür.

Suç isnadı altında bulunan kimsenin uyuşmazlık konusu olaya ilişkin beyanı kolluk, savcı, hâkim veya mahkeme tarafından alınabilir. Suç isnadı altında bulunan kimsenin uyuşmazlık konusu olaya ilişkin beyanının kolluk veya savcı tarafından alınması “ifade alma” olarak nitelendirilirken; bu beyanın hâkim veya mahkeme tarafından alınması ise “sorgu” olarak nitelendirilir (CMK m.2). Suçla ilgili bilgi toplama amacıyla alınan ilk ifadeye “araştırma ifadesi;” ilk ifadeden sonra bu ifadedeki yanlışları bulmak ve karşılaştırma yapmak için alınan ikinci ifadeye ise doğrulatma ifadesi denir³³.

İfade alma ve sorgunun ne şekilde yapılacağı CMK'nın 147. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca ifade alma ve sorguda kullanılması yasak yöntemler de CMK'nın 148. maddesinde düzenlenmiştir. Kolluk kuvvetleri, ifade alırken, bu düzenlemelerde belirtilen esaslara uymak ve yasak yöntemlerden kaçınmak zorundadırlar. Bununla birlikte susma hakkını kullanmayan sanığa yer gösterme işlemi yaptırılacağına dair özel bir düzenlemeye de CMK'nın 85. maddesinde yer verilmiştir³⁴. Birçok yazar tarafından 85. maddedeki yer

---

³³ CENTEL / ZAFER, s.231.

³⁴ CMK'da susma hakkını kullanmamış olan sanığa, olayın nasıl gerçekleştiğinin olay yerinde, yer göstererek anlatılmasına imkân tanınmıştır. Buna göre; “Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir.” Kanunda gösterilen bazı suçlar (CMK m.250; TMK ek m.14/6) söz konusu olduğunda, adli kolluk amiri de yer gösterme işlemi yaptırmaya

gösterme bir tür keşif işlemi iken, kanaatimizce bu işlemin bir tür doğrulatma ifadesi olarak kabulü gerekir³⁵.

2.2. Savunma Aracı Olarak Sorgu ve Sanığın Sorgulanma Hakkı

Kanunkoyucu, suç isnadı altında bulunan kimsenin uyuşmazlık konusu olaya ilişkin beyanının hâkim veya mahkeme (bir yargılama makamı) tarafından alınması “sorgu” olarak ifade etmiştir (CMK m.2). Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu işlem, hem bir delil elde etme hem de sanık bakımından önemli bir savunma aracıdır³⁶. Bu bağlamda sanığın sorgulanma hakkı, adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan alt haklardan birisini oluşturmaktadır³⁷.

Ceza muhakemesi açısından bu hak, her şeyden evvel bir suç isnadı altında olan kimsenin mahkeme önünde sorgulanmasını ifade eder.

---

yetkilidir. “Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla, müdafî de yer gösterme işlemi sırasında hazır bulunabilir (CMK m.85).” Uygulamada “tatbikat” da denilen yer gösterme işleminin gerçekleştirilebilmesi için, yukarıda da belirttiğimiz üzere, ilk koşul olarak sanığın daha önce beyanda bulunmuş olması gerekir. Nitekim madde metninde geçen “... suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye...” ifadesi, açıkça bu hususa işaret etmektedir. Bu bağlamda yer gösterme bir nevi CMK m.148/5 kapsamında doğrulatma ifadesine benzemektedir. Her ne kadar 148/5. maddede doğrulatma ifadesinin savcı tarafından alınması kabul edilmişse de, buradaki istisnai düzenleme ile bazı suçlar bakımından kolluk amirinin de yer gösterme işlemi yaptırmasına imkân tanımıştır. Bununla birlikte doktrinde ağırlıklı olarak, yer gösterme işleminin keşfe daha yakın olduğu kabul edilmekte ve bu kurum keşiften sonra inceleme konusu yapılmaktadır. KARAKEHYA; Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2016, s.221.

³⁵ Aynı yönde bkz. CENTEL / ZAFER, s.232.

³⁶ ÖZTÜRK vd. , s. 357.

³⁷ Sorgu hakkı, AİHM tarafından 6. maddenin 1. fıkrasında yer alan hakkaniyete uygun yargılanma hakkından içtihatlar vasıtasıyla çıkarılan haklardandır. Bu hakkın, adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer iki önemli hak olan silahların eşitliliği ve 3. fıkranın (b) bendinde düzenlenen kendi kendini savunma hakkıyla iç içe olduğu görülmektedir. Çünkü yargılama makamı önünde sorgulanıp kendisine yöneltilen suçlamalara yanıt verme imkanına sahip olmayan sanığın, ne iddia makamı ile eşit silahlara sahip olduğu ne de kendi kendini savunma hakkı olduğu söylenebilecektir. Bununla birlikte 6. maddenin 3. fıkrasının (c) bendindeki haklardan olan kendi kendini savunma hakkı bakımından da sorgulanma hakkı büyük önem taşır. Nitekim kişinin kendi kendini yargılama makamı önünde doğrudan savunduğu en önemli işlem sorgudur. KARAKEHYA, Hakan: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi (Adil Yargılanma Hakkı) Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma, Savaş yayınevi, Ankara 2008, s.235 vd.

Bireyler bakımından arzettiği öneme binaen sorgu hakkının kutsal bir hak olduğunu iddia eden yazarlar da vardır. Bu görüşün temel gerekçelerinden birisini ise gerek İslamiyet’te gerekse Hristiyanlıkta yer alan insanın cennetten çıkarılışına ilişkin açıklamalar oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilk insan Adem’in cennetten çıkarılışını anlatan gerek Kuran’da gerekse İncil’de metinler bulunmaktadır. Cennetten çıkarmadan önce Allah, Adem’e neden yasak meyveyi yediğini sormuş ve ona söz hakkı tanımıştır. Her iki dine göre de her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan yaratıcının buna rağmen kuluna fiiline ilişkin söz hakkı tanınması, sorgu hakkının kutsal bir hak olduğunu ortaya koymaktadır. Yaratıcının dengi olmayan bir varlık olan insana tanıdığı bu hak öylesine önemli bir haktır ki, bunun eşitler arasında uygulanmaması kabul edilemez³⁸.

Bu dar anlamına karşın, sorgulanma hakkı geniş anlamda ele alındığında, ayrıca fiili ve hukuki konularda görüş bildirme yetkisinin sanığa tanınmasını da içerir³⁹. Dolayısıyla sanık, iddialar karşısında yargılama makamı tarafından sorgulanma, suçsuzluğunu ortaya koyabilme, kendisine yapılan isnatlara ilişkin hukuki ve fiili konularda görüş bildirme imkanına sahip olmalıdır. Bu bağlamda sanığın duruşma sırasında konuşması ve konuşmasının etkinliğini kaybedecek şekilde kesilmemesi, ortaya konulan her delilden sonra görüşünü bildirmesi ve duruşma sonunda son sözü söyleme hakkının ona verilmesi geniş anlamda sorgu hakkının birer gereğidir⁴⁰.

CMK’da duruşma bakımından, geniş anlamda sorgu hakkının gereği olarak önemli güvenceler getirilmiştir. Sanığın duruşma sırasında sorgulanması (ve hatta sanık dinlenmeksizin istisnai durumlar dışında hüküm kurulamaması) düzenleme altına alınmıştır. Sorgunun sanık ve maddi gerçeğin bulunması bakımından arzettiği önem nedeniyle bu kuruma ilişkin düzenlemelerin de oldukça ayrıntılı olarak yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda sanığın sorgusundan önce yapılacak işlemler,

---

³⁸ ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Yetkin Yayınları, Ankara 2003, s.19 vd.

³⁹ SCHROEDER, Friedrich-Christian: “Ceza Muhakemesinde Fair Trial İlkesi”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Fair Trial, İstanbul Barosu Yayını, İstanbul 1999, s.102.

⁴⁰ Bu hak temelde duruşmaya ilişkin olmakla birlikte, soruşturma sırasında yargılama makamınca verilen kararlar bakımından, şüphelinin dinlenmesi ve görüşünü kararı verecek yargılama makamı önünde ifade edebilmesini de içerir. SCHROEDER, s.102.

hatırlatılacak haklar detaylı olarak düzenlenmiştir (CMK m.191/3)⁴¹. Ayrıca yukarıda da incelediğimiz üzere sanığın deliller ve muhakeme açısından diğer önemli hususlara ilişkin olarak müdafî aracılığıyla veya bizatihi olarak görüş bildirme hakkına yer verilmiştir. CMK. m.216/3’de hükümden önce son sözün hazır bulunan sanığa verileceğine ilişkin düzenleme de sorgu hakkının önemli bir yansımasıdır⁴². Nitekim bu şekilde sanık, kendisi hakkında ileri sürülen tüm tez ve delilleri gördükten sonra, mahkeme önünde tüm bunlara karşı genel bir değerlendirme ve görüş bildirme olanağına sahiptir.

Sorgu hakkına ilişkin bu açıklamalardan sonra ifade etmek gerekir ki, bu çalışmada sorgu hakkı, mahkeme önünde sanığın beyanının alınmasıyla sınırlı olarak, dar kapsamda irdelenecektir. Nitekim çalışmanın odak noktasını, istinaf yargılamasını yapacak BAM ilgili ceza dairesinin sanığın beyanını hangi hallerde ve koşullarda alacağı oluşturmaktadır. Bu bağlamda sorgu kavramının ve sorgu hakkının geniş anlamda ele alınması çalışmanın temel amacından uzaklaşması ve kapsamının aşırı genişletilmesi sonucunu doğuracaktır.

3. İSTİNAF YARGILAMASINDA SORGUNUN YAPILACAĞI MUHAKEME SAFHASI

İstinaf başvurusu yapıldıktan sonra başvuruya ilişkin olarak usuli ve esasa ilişkin dört farklı denetim aşaması öngörülmüştür. Bir başka deyişle,

⁴¹ CMK m.191/3’e göre; “Duruşmada, sırasıyla; a) Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır, b) İddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur, c) Sanığa, yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu ve 147 nci maddede belirtilen diğer hakları bildirilir, d) Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde, usulüne göre sorgusu yapılır.

⁴² Duruşma sonunda son sözün sanığa verilmemesi savunma hakkının kısıtlanması sonucunu doğurur ve Yargıtay içtihatları ile ortaya konulduğu üzere CMK m.289/1/h bağlamında hukuka kesin aykırılık oluşturur. Bu bağlamda müdafîi konuştuktan ve sanığa ekleyeceği bir şey olup olmadığı sorulduktan sonra savcı yeniden söz alacak olursa, savcının dinlenmesinden sonra tekrardan savunmaya söz hakkı verilmeli ve yine duruşma sanığın son sözü söylemesi ile bitirilmelidir. KESKİN, Serap: Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, Alfa Yayınları, İstanbul 1997, s.158, 201.

Sanık adına müdafîi savunmada bulunsa bile, ekleyecek başka bir husus olup olmadığı sanıktan sorulmalı ve en son söz mutlaka sanığa verilmelidir. Yani son söz mutlaka sanığa verilecek hâkim onun etkisine başka hususlar katılmadan karar verecektir. Bu usul kuralı buyurucudur ve savunmanın kısıtlanamayacağı ilkesinin doğal sonucudur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun, 8.4.1991 Tarih, 1991/4-83 Esas ve 1991/113 Karar sayılı kararı www.kazanci.com (Erişim tarihi: 11.03.2017).

kanunkoyucu, istinaf kanunyolu bakımından, başvuruya ilişkin dörtlü bir filtreleme mekanizması yapılandırmıştır. Bunlardan ilk ikisi usule ilişkindir ve sırasıyla başvuruyu alan ilk derece mahkemesi ile dosya kendisine gelen BAM ilgili ceza dairesi tarafından gerçekleştirilir. Usuli incelemeler olması dolayısıyla bu iki süreçte sanığın sorgusu mümkün değildir. Nitekim sanığı sorgulamak için esasına girmek olacaktır⁴³.

İstinaf kanun yolunda esasa ilişkin ilk denetim inceleme safhasında söz konusu olur. Ancak istinaftaki inceleme safhası, dosya üzerinden yapılan bir denetim şeklinde yapılandırılmıştır. Bölge adliye mahkemesi ceza dairesi, usule ilişkin ön incelemeleri yaptıktan sonra, başvuruyu hukuka uygun bulursa, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri incelemeye geçer⁴⁴. Bu incelemeden sonra (CMK m.280/1); a) İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine karar (*onama kararı*) verir. b) Eğer CMK'nın 303. maddesinin birinci fıkrasının (c), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yer alan ihlallerin varlığını tespit ederse, bu durumda

⁴³ İstinaf sürecindeki ilk usuli denetim, hükmü veren ilk derece mahkemesi tarafından gerçekleştirilir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere istinaf başvurusu hükmü veren mahkemeye yapılmaktadır. CENTEL / ZAFER, s.815; Dolayısıyla doğrudan incelemeyi yapacak bölge adliye mahkemesine başvurulması suretiyle istinafa başvurulması söz konusu olmaz. Başvuruyu alan mahkeme ise öncelikle usuli bir inceleme yapar. ŞAHİN / GÖKTÜRK, s.248; İnceleme neticesinde başvurunun hukuka uygun olarak gerçekleştirilmediğini tespit ederse, onu reddeder. TURHAN, s.408; Bu bağlamda; *istinaf istemi, kanuni sürenin geçmesinden sonra veya aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapılmışsa ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder (CMK m.276/1)*. İstinaf sürecindeki ikinci usuli denetim BAM ilgili ceza dairesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Aleyhine istinafa başvurulmuş hükme ilişkin dosya BAM'a geldikten sonra, ilgili ceza dairesi dosya hakkında usulden bir ön inceleme yapar. Bu ön incelemeden sonra; a) *Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığından anlaşılması halinde dosyanın yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilmesine*, b) *Bölge adliye mahkemesine başvurunun süresi içinde yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığından, başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması halinde istinaf başvurusunun reddine karar verilir. Bu kararlar itiraza tabidir (CMK m.279)*. Görüldüğü üzere kanunkoyucu, bu hususlardan çoğu ilk derece mahkemesi tarafından denetlendiği halde, bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesinin de söz konusu usuli hususlara ilişkin ayrıca bir ön inceleme yapmasını hükme bağlamıştır. KARAKEHYA, (2016) s.624.

⁴⁴ CENTEL / ZAFER, s.818.

hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esaslanmasına reddine (*düzeltilerek onamaya-ıslaha*) hükmeder. c) İlk derece mahkemesinin kararında 289. maddede belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin (kesin hukuka aykırılık hali-mutlak bozma sebebi) bulunması halinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar (*bozma kararı*) verir⁴⁵. d) Diğer hallerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma⁴⁶ hazırlığı işlemlerine başlanmasına hükmeder⁴⁷.

Daha önce de belirttiğimiz üzere BAM ilgili ceza dairesi, inceleme safhasındaki denetimi, kural olarak dosya üzerinde yapar. Bu incelemeye tarafların katılma yetkisi yoktur. Dolayısıyla tarafların istinaf yargılamasına katılmaları, ancak (d) bendinde belirttiğimiz halde ve aşağıda ayrıntılı inceleyeceğimiz üzere davanın yeniden görülmesine hükmedilmesi durumunda mümkün olabilecektir⁴⁸. Sonuç olarak istinaf başvurusu üzerine, dosya üzerinden yapılan inceleme safhasında sanığın sorgusunun yapılması söz konusu olmaz.

Dosya üzerinden gerçekleştirilen inceleme safhası sonunda, bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesinin davanın yeniden görülmesine karar verdiği hallerde, istinaf başvurusu üzerine esasa ilişkin incelemenin duruşmalı olarak yapılacağı yeni bir aşamaya geçilmiş olur. Ceza dairesi davanın yeniden görülmesine (duruşma açılmasına) karar verdiğinde, aynı

⁴⁵ ÖZBEK vd., s. 838; TURHAN, s.409.

⁴⁶ Duruşma hazırlığı devresinde saptanan günde, yetkili İstinaf mahkemesinin duruşma salonunda yoklama ile başlayıp hükme iştirak edecek hâkimlerin huzuru, zabıt kâtibinin yerini alması, savcı ve kural olarak, sanığın ve müdafinin katılımıyla ara vermeksizin, halka açık ve sözlü olarak cereyan eden, CMK'nın öngördüğü genel hükümlere göre başladıktan sonra görevlendirilen üyenin inceleme raporunun ve ilk derece mahkemesinin gerekçeli hükmünün okunmasının geçilen, bir kez daha delillerin ikame edilip tartışılması suretiyle maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışılan ve on sözün sanığa verilmesiyle sona eren BAM işlemine, 'İstinaf duruşması' denmektedir. AB, s. 148.

⁴⁷ Bu noktada belirtmek gerekir ki; bölge adliye mahkemesinin istinaf incelemesi sonunda verebileceği kararları düzenleyen CMK'nın 280. maddesinde, düşme kararından söz edilmemekteyse de, af, zamanaşımı gibi davayı düşüren nedenlerin bu aşamada ortaya çıkması halinde, düşme dışında bir karar verilmesi düşünülemez. TOROSLU / FEYZİOĞLU, s.348; Bu bağlamda düşme de istinaf incelemesi sonucunda verilebilecek kararlardan birisidir. ÇINAR, s.136.

⁴⁸ ÖZBEK vd., s. 838.

zamanda duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasını da hükme bağlar. Bu bağlamda bölge adliye mahkemesi ceza dairesi başkanı veya onun görevlendireceği üye, tıpkı ilk derece yargılamasında olduğu gibi, CMK m.175'e göre, duruşma gününü saptar, davetiye çıkartılması gereken kimselere davetiye çıkarmak suretiyle, gerekli çağrılarını yapar⁴⁹. Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davasının reddedileceği ayrıca bildirilir (CMK m.281/1)⁵⁰. Ayrıca mahkeme, yeniden yapılacak yargılamaya ilişkin olarak, yapılması gereken keşiflerin yapılmasına, dinlenmesi gereken tanık ve bilirkişilerin dinlenmesine de karar verir⁵¹. Böylelikle kanunkoyucu, burada da tıpkı ilk derece yargılamasında olduğu gibi, bir tür tensip zaptı (duruşmaya hazırlık tutanağı) tutulmasını hükme bağlamıştır (CMK m.281/2). İstinaf duruşması duruşma hazırlığında belirlenen gün ve saatte başlar. İstinaf duruşmasında da kural olarak ilk derece yargılamasındaki esaslara göre hareket edilir. Dolayısıyla ilk derece yargılamasında duruşma nasıl açılıp yürütülüyorsa (Bkz. CMK m.191 vd.) istinaf yargılamasında da ilke olarak öyle yapılır⁵². Ancak (CMK m.282); a) *Duruşma, bu Kanunun öngördüğü genel hükümlere*

⁴⁹ ÇINAR, s. 165; ÖZBEK vd., s. 839; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s.250.

⁵⁰ CENTEL / ZAFER,s.819; Kanaatimizece sanığın duruşmaya gelmemiş olması doğrudan kanun yolu başvurusunun reddine neden olmamalıdır. Bundan kaynaklanan zararların giderilmesinin mazeretsiz gelmeyen sanığa yükletilmesi makul olmakla birlikte, gelmemenin doğrudan kanun yolu davasının reddine neden olması ağır bir uygulama olacaktır. Ancak kanunkoyucu bu şekilde hareket etmek bakımından mahkemeye pek de bir seçenek bırakmamış ve "... reddedileceği ayrıca bildirilir." demek suretiyle, emredici bir düzenleme getirmiştir. Özbek vd.' na göre düzenleme ile tutuklu ve tutuksuz sanık arasında yaratılan ayırımın bilimsel bir temeli yoktur. Ceza davası kamusal niteliktedir ve şahsi dava usulüne benzetilerek böyle bir düzenleme getirilmesi adil yargılanma hakkına aykırılık oluşturmaktadır. ÖZBEK vd., s. 839; Benzer şekilde Kaymaz da sanığın duruşmada hazır bulunması için CMK'da öngörülmüş olan çeşitli imkânların varlığına ve hukuka uygun bir karar verilmesinde kamunun da menfaatinin bulunmasına rağmen yapılmış bu düzenlemeyi adil yargılanma hakkına aykırı bulmaktadır. KAYMAZ, Seydi: "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 74 (1), 2016, s. 118 vd.; Aynı yönde, BALO, s. 235 vd.; ÖZTÜRK vd., s. 719 vd.; Sarıgül'e göre ise; düzenleme uygulamada pek çok soruna yol açabilecek yetersiz bir düzenlemedir. Sanığın mazeretinin bulunması, vekille temsil edilmesi gibi hususlar düzenlenmiş değildir. Ayrıca katılan bakımından böyle bir hükme yer verilmemiş olması silahların eşitliği prensibine aykırıdır. SARIGÜL, s. 132.

⁵¹ ÖZBEK vd., s. 840; ÜNVER / HAKERİ, s.798.

⁵² ÖZTÜRK vd., s. 715; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s.250.

göre başladıktan sonra görevlendirilen üyenin inceleme raporu okunur. b) İlk derece mahkemesinin gerekçeli hükmü de okunur. c) İlk derece mahkemesinde dinlenen tanıkların ifadelerini içeren tutanaklar ile keşif tutanakları, bilirkişi raporu, bölge adliye mahkemesi duruşma hazırlığı aşamasında toplanan delil ve belgeler, yapılmışsa keşif ve bilirkişi açıklamalarına ilişkin tutanak ve raporlar okunur. d) Bölge adliye mahkemesi duruşmasında dinlenilmeleri gerekli görülen tanık ve bilirkişiler çağrılır. Bu belirtilen hususlar istinaf duruşmasının da ilk derece duruşmasındaki gibi yapılacağı kuralının istisnalarını oluşturmaktadır⁵³. Bu bağlamda ilk derece yargılamasında duruşmanın başında iddianame veya iddianame yerine geçen belgede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirmesi anlatılırken, istinaf duruşmasında görevlendirilen üyenin inceleme raporunun okunması hükme bağlanmıştır. İnceleme raporunun yanı sıra, ilk derece mahkemesinin gerekçeli hükmü de okunacaktır. Bunun yanında ilk derece mahkemesinde dinlenen tanıkların ifadelerini içeren tutanaklar ile keşif tutanakları, bilirkişi raporu, bölge adliye mahkemesi duruşma hazırlığı aşamasında toplanan delil ve belgeler, yapılmışsa keşif ve bilirkişi açıklamalarına ilişkin tutanak ve raporların da istinaf duruşmasında okunması hükme bağlanmıştır. Burada okumadan anlaşılması gereken her bir belgenin baştan sona okunması değil; bilakis bunların hulasasının okunmasıdır. Aksi takdirde tüm dosya içeriğinin tek tek okunması işin doğasına aykırı olacak ve fazlasıyla zaman alacaktır. Bu bağlamda istinaf duruşmasında, ilk derece yargılamasında olduğu gibi tanıkları mutlaka dinleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ceza dairesi bunlardan sadece tekrar dinlenmesini gerekli gördüklerini dinleyecektir⁵⁴. Ayrıca ceza dairesi yeniden keşif yapabileceği gibi, ilk derece yargılamasında yapılan keşfe ilişkin tutanakların okunmasıyla da yetinebilecektir. Bunun yanında yeniden bilirkişi dinleyebileceği gibi, ilk derece mahkemesi tarafından görevlendirilmiş bilirkişi raporunun okunmasıyla da yetinebilecektir⁵⁵. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, kanunkoyucu istinaf yargılamasını yapan ceza dairesine uyumsuzluk konusu olaya ilişkin her bir delille

⁵³ ÇINAR, s. 166; ÜNSAL, s. 271.

⁵⁴ KAYMAZ, s. 117; ÜNSAL, s. 272.

⁵⁵ SOYASLAN, Doğan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 551; TOROSLU / FEYZİOĞLU, s. 350; ÜNSAL, s. 272, 274.

doğrudan temas etme zorunluluğu getirmemiş, bu konuda takdir hakkı tanımıştır. Bu bağlamda daire istediği delillerle gerekli gördüğü doğrudan temas ederken, diğer delillerle dosya üzerinden temas etmekle yetinebilecektir⁵⁶.

Sanığın sorgusu ise kural olarak, istinaf yargılamasını yapan ceza dairesinin takdir yetkisi kapsamında değildir. Nitekim sorgu, yukarıda sayılan istisnalar arasında yer almamaktadır. İstisnaların söz konusu olmadığı hallerde ise istinaf duruşması, ilk derece yargılamasına yapılan yollama gereği, ilk derece yargılamasında olduğu şekliyle gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla istinaf yargılamasında da sanığın sorgusu, tıpkı ilk derece mahkemesinde olduğu gibi CMK m.147’de gösterilen esaslara göre, delillerin ikamesinden önce gerçekleştirilecektir⁵⁷. Dolayısıyla istinaf yargılamasının dosya üzerinden gerçekleştirilen inceleme aşamasında, yeniden yargılama yapılması dışındaki kararlar verildiğinde, istinaf süreci sanık sorgulanmaksızın sona erdirilecektir. Yeniden yargılamaya karar verildiğinde ise duruşmada sanığın sorgusu yapılacaktır. Bu bağlamda, istinaf incelemesi ancak duruşma açılmak suretiyle gerçekleştirilirse, sanığın sorgusunun yapılması mümkün olur. Bu sorgunun zorunlu olup olmadığına ilişkin açıklamaları ise aşağıda ayrı bir başlık altında ele almayı uygun buluyoruz.

4. İSTİNAF DURUŞMASINDA SORGUNUN YAPILMASININ ZORUNLU OLUP OLMADIĞININ TESPİTİ

4.1. Genel Olarak

İstinaf yargılaması inceleme aşaması sonunda bitirilmemiş ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilerek duruşma açılmışsa, artık bu aşamadan sonra hüküm verilmeden önce sanığın sorgusunun yapılması esastır. Nitekim istinaf duruşmasının, ilk derece duruşmasıyla aynı şekilde yapılacağını düzenleyen kuralın CMK m.282’deki istisnaları arasında “sorgu işlemi” yer almamaktadır. Bu hususa ilişkin ayrıntılı açıklamaları yukarıdaki başlık altında yapmıştık. Dolayısıyla, istinaf duruşmasındaki sorgu bakımından ilk derece yargılamasındaki sorguya ilişkin kurallar geçerlidir. Diğer bir ifadeyle, ilk derece yargılamasında sanığın

---

⁵⁶ CMK ile dar anlamda istinaf kabul edilmiştir. Dar anlamda istinafta ilk derece mahkemesindeki yargılama Bölge Adliye Mahkemesi önünde aynen tekrarlanmaz; maddi vakıalar yalnızca gereken hususlarda yeniden incelenir. ÖZEN, s. 2336.

⁵⁷ KAYMAZ, s. 117; AB, s. 150.

sorgusunun yapılmasının zorunlu olduğu hallerde istinaf yargılamasında da sorgusunun yapılması zorunludur. Bu bağlamda kural olarak istinaf duruşmasında sanığın sorgusunun yapılması esastır⁵⁸. Nitekim CMK m.193/1'e göre; kural olarak sanığın gelmediği hallerde duruşma yapılamaz. Ayrıca CMK m.191/3/d'de de, duruşmanın akışı sırasında hakları hatırlatıldıktan sonra ve deliller ikame edilmeden önce sanığın sorgusunun yapılması esası kabul edilmiştir.

4.2.Sorgunun Yapılmasının Esas Olduğu Kuralının İstisnası: Mahkûmiyet Dışında Karar Verilecek Olması

İstinaf duruşması açıldığında esas olarak sanığın sorgusu yapılmalıdır. Bununla birlikte; mahkûmiyet kararı dışında başkaca karar verilecekse, sanığın sorgusu yapılmaksızın muhakemenin sona erdirilmesinin mümkün olduğu kanaatindeyiz⁵⁹. Nitekim CMK m.193/2'ye göre; *“sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.”* Ayrıca CMK m.247/3'e göre de, *“kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez.”* Bu hükümler karşısında eğer sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi söz konusuysa, mahkeme mutlaka onun sorgusunu yapmış olmalıdır. Eğer sorgu yapılmadıysa; delillerle temas edebilecek, diğer muhakeme işlemlerini gerçekleştirebilecek ama mahkûmiyet kararı veremeyecektir. Dolayısıyla sanık ele geçmezse ve sorgusu yapılamazsa, dava zamanaşımı süresi doluncaya kadar dosya açık bekleyecektir. Kanunkoyucu bu düzenlemelerle, birisinin mahkûm edilmeden önce, en azından bir kez olsun hakkında hüküm kuracak merci önünde savunma yapmasına imkân tanınması zorunluluğunu kabul etmiştir.

Gerçekten de mahkemenin hiç görmediği, söz hakkı vermediği birisi hakkında mahkûmiyet hükmü kurması, muhakemenin amaçları

⁵⁸ Aynı yönde bkz. SARIGÜL, s. 111; ÜNSAL, s. 279.

⁵⁹ Şahin'e göre de CMK düzenlemeleri göz önüne alındığında sorgusu yapılmamış sanıkla ilgili olarak yapılan yargılamanın sonunda verilemeyecek tek karar mahkûmiyet kararıdır. ŞAHİN, Cumhuriyet: “Dava Zamanaşımı Sanığın Aklanmasına Engel Olabilir mi? Beraat Kararı ile Zamanaşımı Dolayısıyla Verilen Düşme Kararı Arasındaki Öncelik İlişkisi”, Adalet Dergisi, (45), 2013, s. 229 vd. Aynı yönde bkz. ALBAYRAK, Mustafa: Notlu Atıflı Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, 6. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 316 vd.; YURTCAN, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 6. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 759; SARIGÜL, s. 112.

bakımından ciddi sakıncalar ortaya çıkartabilecektir. Buna karşın mahkemenin söz hakkı verdiği sanık, susma hakkını kullanabilir ya da kaçak durumunda olması nedeniyle savunma yapmaması kendi kusurlu hareketinden kaynaklanmış olabilir. Ama ne olursa olsun kamusal menfaatin ağır bastığı bir yargılama hukuku dalında, kişinin kendi kusurundan kaynaklansa bile savunma imkânı verilmeksizin mahkûm edilmesi kabul edilmemelidir. Zaten sanığın yokluğunda hüküm kurulsa bile ele geçirilmediği sürece mahkûmiyet hükmünün infazı mümkün olmayacaktır. Ele geçirilmesi imkânı varsa, yakalandıktan sonra sorgusunun yapılması ve böylece mahkûm edilmesinde bir sakınca olmayacaktır. Aksi takdirde sorgusuz sanığın mahkûmiyetine imkân tanınırsa, değişik nedenlerle mahkemeye gelememiş bulunan birçok kişi bakımından hiç savunma yapmaksızın mahkûm edilme tehlikesi ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda sanığın en az bir kez sorgulanmaksızın mahkûm edilememesine dair kanuni düzenlemeleri yerinde bulduğumuzu ifade etmek isteriz.

Mahkûmiyet dışında diğer hüküm çeşitleri kurularak muhakemenin bitirilmesi imkânı varsa, mahkemenin bu konuda takdir yetkisini kullanarak sanığı sorgulamaksızın hüküm kurabileceği kanaatinde olduğumuzu ifade etmiştik. Ancak belirtmek gerekir ki, bu hallerde de sanığın sorgusu esastır. Ama mahkemenin sorguyu yapmama imkânı da vardır. CMK m.193/2 ve m.247/3 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde bu husus açıkça ortaya çıkmaktadır. Ancak uygulamada Yargıtay birçok kararında, mahkûmiyet dışındaki diğer hüküm çeşitlerinin kurulması bakımından da sanığın sorgulanmasını zorunlu kabul etmektedir. Yargıtay'a göre, sorgusu yapılmayan sanık hakkında, yalnızca ilk bakışta eylemin suç oluşturmadığının anlaşılması haliyle sınırlı olarak beraat kararı verilebilecektir. Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Dairelerinin de bu yönde karar verdiği görülmektedir⁶⁰. Bu konuda CMUK döneminde

---

⁶⁰ ...Ceza Yargılama Yasasında mahkemeye gelmemiş sanık hakkında duruşma yapılmayacağına ilişkin temel kuralın istisnalarından biri olarak öngörülen karar tarihinde yürürlükte bulunan CMUK.nun 223. (5271 sayılı CMK.nun 193/2.) maddesinin beraat kararı yönünden dosya kapsamına göre ilk bakışta eylemin suç oluşturmayacağına anlaşılması hali ile sınırlı olarak uygulama yerinin mevcut olduğu, sanığın sorgusu yapılmadan mevcut kanıtlar tartışılarak delil takdiri suretiyle karar verilmesinin mümkün olmadığı gözetilmeden sorgusu yapılmayan sanığın delil taktirine girilmek suretiyle beraatine karar verilmesi,... Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 01.05.2006 Tarih, 2005/8963 Esas ve 2006/3604 Karar sayılı kararı www.kazanci.com (Erişim

verilmiş bir içtihadı birleştirme kararı (İBK) da bulunmaktadır⁶¹. Ancak gerek sonradan CMUK'ta yapılan değişiklikler⁶² gerekse CMK'nın yukarıda açıkladığımız hükümleri dikkate alındığında bu uygulamanın hukuka aykırılığının açıkça ortaya çıktığı kanaatindeyiz⁶³. Nitekim sorgusu yapılmamış sanık hakkında mahkûmiyet dışındaki hükümlerin kurulabileceği yönünde de Yargıtay kararları verildiği görülmektedir⁶⁴.

tarihi: 11.03.2017); "Sanığın sorgusu yapılmadan delil takdiri suretiyle beraat kararı verilemez." ilkesi 1412 sayılı Yasadaki düzenleme ile paralel 5271 sayılı Yasanın 193/2. maddesinde de yer almıştır. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 18.04.2006 Tarih, 2004/10995 Esas ve 2006/9598 Karar sayılı kararı. www.kazanci.com (Erişim tarihi: 11.03.2017). Aynı yönde; Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 16.02.2010 Tarih, 2009/3153 Esas ve 2010/4213 Karar sayılı kararı. www.kazanci.com (Erişim tarihi: 11.03.2017). Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri de aynı yönde karar vermektedir: İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesi'nin 06.09.2016 Tarih, 2016/1 Esas ve 2016/1 Karar sayılı kararı; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesi'nin 13.10.2016 Tarih, 2016/14 Esas ve 2016/16 Karar sayılı kararı Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı (Erişim tarihi: 23.02.2017).

⁶¹ Söz konusu karara göre mahkemece herhangi bir hüküm kurulabilmesi için sanığın sorgusunun mutlaka yapılmış olması lazımdır. Belirtelim ki o dönemde CMUK'da sanığın sorgusuna ilişkin istisnai bir düzenleme bulunmuyordu. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Umumi Heyeti'nin 13.05.1974 Tarih, 1974/6 Esas ve 1974/5 Karar sayılı kararı. ŞENER, Esat: Tüm Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000, s. 1095.

⁶² 21.05.1985 tarih ve 3206 sayılı Kanununun 46. Maddesi ile 1412 sayılı CMUK'un sanığın sorgusuna ilişkin hiçbir istisna getirmeyen 223. Maddesinin ilk fıkrasına "bu kanundaki istisnalar saklı kalmak kaydıyla" ibaresi eklenmiş ve dördüncü fıkraya ile de mahkûmiyet dışında her türlü kararın sanığın yokluğunda verilebilmesi kabul edilmiştir. SAVAŞ, Vural / MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Yorumu C.1, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995, s. 971 vd.

⁶³ Aynı yönde bkz. ŞAHİN, s. 229 vd.

⁶⁴ CMK'nın 193/1. maddesinde hazır bulunmayan sanıklar hakkında duruşma yapılamayacağı kuralı getirilirken, sorgusu yapılmamış olsa dahi toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesine olanak sağlanmıştır. Derhal beraat kararı verilebilecek haller ile bağlantısı olmaksızın Yasa'nın 193/2. maddesi uyarınca sorgusu yapılmamış olsa bile delillerin takdiri sonucunda ulaşılabilecek kaniya göre beraat kararı verilebilir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 2.11.2011 Tarih ve 2009/19231 Esas ve 2011/20237 Karar sayılı kararı. www.kazanci.com (Erişim tarihi: 11.03.2017). Aynı yönde, Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 07.12.2015 Tarih, 2015/9292 Esas ve 2015/31591 Karar sayılı kararı. www.kazanci.com (Erişim tarihi: 14.03.2017).

4.3. Yargılamaya İlişkin Tüm İşlemler Yapıldıktan Sonra, Hüküm Kurmaksızın Sanığın Yakalanmasının Beklenmesinin Mahkeme Bakımından İhsas-ı Rey Oluşturup Oluşturmayacağı Sorunu

Kaçak sanık hakkında diğer hüküm çeşitleri kurulmadan yakalama emri çıkartılıp yargılamanın bekletilmesi durumunda mahkemenin ihsas-ı reyde bulunmuş olabileceği hususu akla gelebilir. Gerçekten de mahkeme, tüm deliller ortaya konduktan ve diğer gerekli muhakeme işlemleri yapıldıktan sonra, sanık hakkında hüküm kurmayıp yakalanmasını bekliyorsa; bu davranışın sanık hakkında mahkûmiyet verileceğinin göstergesi olacağı düşünülebilir. Ancak biz bu kanaatte değiliz. Şöyle ki; yargılama sonunda kaçak sanık hakkında diğer hüküm çeşitleri verilmeyip, onun yakalanması bekleniyorsa, mahkûmiyet kararı verilmesi ihtimali yüksektir. Ancak bu ihtimal çoğu kez hakkında tutuklama kararı verilen sanığın mahkûm olma ihtimali kadardır. Dolayısıyla buradan hareket edilirse, mahkeme sanığın tutukluluğuna veya tutukluluğunun devamına karar verdiğinde de ihsas-ı reyde bulunmuş kabul edilmelidir.

Yargılama makamının sanık hakkında kuvvetli şüphe olduğunu yaptığı işlemlerle ortaya koyması, onun hakkında suçluluğa dair vicdani kanaate ulaştığı şeklinde yorumlanamaz. Kaldı ki, kuvvetli şüphe, tutuklama gibi bazı kararları vermek bakımından yeterli iken; mahkûmiyet hükmü kurmak için yeterli değildir. Bu bağlamda yargılama sonunda sanığın yakalanmasını bekleyen mahkeme, sanık aleyhine ciddi delillerin olduğunu bu şekilde hareket etmekle ortaya koymaktadır. Ancak bu hareket tarzı önemli bir delil olan sanık beyanı alındıktan sonra da mahkemenin mutlaka mahkûmiyet kararı vereceği şeklinde yorumlanamaz. Nitekim savunma hakkını kullanan sanık yakalandıktan sonra ileri süreceği hususlarla kendisinin suçsuzluğunu ortaya koyabilecek veya en azından suçluluğunu şüpheli hale getirebilecektir. Bu nedenle sanık hakkında yakalama emri çıkartılarak muhakemenin bekletilmesi; ancak sanık hakkında ciddi delillerin olduğu ve beyanının alınmasının muhakeme bakımından önem arz ettiği şeklinde yorumlanabilir. Yoksa bu durum ihsas-ı rey olarak kabul edilemez.

4.4. İlk Derece Yargılamasında Yapılan Sorgunun İstinaf Duruşmasındaki Sorgunun Yerine İkame Edilip Edilemeyeceği Sorunu

İstinaf yargılamasında sanığın sorgusuna ilişkin olarak üzerinde durulması gereken bir başka konu da, ilk derece mahkemesinde yapılan sorgunun istinaf yargılamasında yapılacak sorgunun yerine ikame edilip edilemeyeceğine ilişkindir. Nitekim katıldığımız toplantılarda bir araya geldiğimiz uygulamadaki birçok meslektaş, ilk derece yargılamasında sanığın sorgusu yapılmışsa, ona savunma hakkı verilmiş sayılması gerektiğini ve bir kanunyolu olan istinaf yargılamasında bu sorgunun yeniden alınmasına gerek olmadığını ileri sürmektedirler. Öncelikle belirtmek gerekir ki; hükmü verecek mahkemenin sanık beyanıyla doğrudan temas etmesi esastır. Bu bağlamda ilk derece yargılamasında sanık soruşturma sırasında sorgulanmış olsa bile, yargılamayı yapacak mahkeme tarafından da ayrıca sorgulanmalıdır. Bu husus hem maddi gerçeğe daha sağlıklı ulaşmayı sağlayan doğrudan doğrualık ilkesinin bir gereği hem de sanığın kendisi hakkında hüküm kuracak merci önünde savunma hakkının bir yansımasıdır. Kanunyolu incelemesi sırasında sanığın sorgusunun zorunlu olup olmadığına gelince, her kanunyolu incelemesinde sanığın sorgusunun yapılması gerekli değildir. Ancak maddi sorunun ele alındığı ve duruşmalı olarak yapılan bir denetim mekanizmasında, sanığın sorgusunun yapılması güvence altına alınmalıdır. Ancak CMUK hükümlerinin yürürlükte bulunduğu dönemde iki dereceli yapılan ceza muhakemesi faaliyetinin temyiz aşamasında sanığın sorgusunun yapılması gibi bir zorunluluk bulunmamaktaydı. Zaten kanuni düzenlemeye bakıldığında da temyiz sadece hukuki denetim yapmak üzere yapılandırıldığı görülmekteydi. Bu bağlamda maddi sorun incelemesi yapacak bir merci olmaması nedeniyle, Yargıtay kanunyolu incelemesinde yapacağı denetimin kapsamını içtihatları vasıtasıyla genişletmiş ve bizde uzunca bir süre genişletilmiş temyiz uygulanmıştır. Zaten normatif anlamda sorunlu olan ve çoğu kez dosya üzerinden gerçekleştirilen bu temyiz incelemesinde sanığın sorgusu zorunluluğu bulunmamaktaydı. Ancak istinaf gibi maddi sorun incelemesi yapılması için yapılandırılmış bir kanun yolunda, sanığın sorgusunu teminat altına almak gerekirdi. Kanunkoyucu da bu noktadan ikili bir ayırım yapmış, duruşma açılmayan hallerde sanığın sorgusu yapılmaksızın istinaf incelemesinin yapılması esasını kabul etmiş; duruşma açılan hallerde ise kural olarak sanığın sorgusunun yapılmasını öngörmüştür. Nitekim istinaf

duruşmasında sanığın sorgusunun yapılmasını, 282. maddedeki istisnalar arasına almamış ve tıpkı ilk derece yargılamasında olduğu gibi istinaf duruşmasında da sorguyu esas olarak kabul etmiştir⁶⁵.

Sonuç olarak istinaf duruşmasında sanığın sorgusunun esas olduğu ve yargılama sonunda sanığın sorgulanmadan mahkûm edilmesinin hukuken mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Peki, istinaf kanunyolu bakımından bu sorgu *ses ve görüntü bilişim sistemi* (SEGBİS) kullanımı yoluyla yapılabilecek midir? Buna ilişkin hususları aşağıda ayrı bir başlık altında ele almayı uygun buluyoruz.

5. İSTİNAF DURUŞMASINDA SORGUNUN SEGBİS YOLUYLA YAPILIP YAPILAMAYACAĞININ BELİRLENMESİ

5.1. Genel Olarak Teknolojik Gelişmelerin Ceza Muhakemesine Adapte Edilmesinin Gerekliliği ve SEGBİS

Ceza muhakemesinde teknolojik imkânlardan faydalanmak gerek ispat gerekse de muhakeme işlemleri bakımından insanlığa büyük imkân ve kolaylıklar sağlamaktadır. Bu bağlamda daha etkin bir ceza muhakemesi faaliyeti için teknolojinin yakından takip edilmesi ve yeniliklerin gerekli alt yapısı hazırlanarak ceza muhakemesine adapte edilmesinde ciddi fayda bulunmaktadır. Bu bağlamda ses ve görüntü nakli yapan sistemlerin ceza muhakemesinde kullanılması da büyük faydaları beraberinde getirmektedir. Gerçekten de bir sanık veya tanığın bulunduğu yerden kilometrelerce uzaktaki esas mahkemesine getirilmesi, gerek zaman gerekse ekonomik anlamda önemli kayıplara neden olmaktadır. Ayrıca birçok kez örneklerini yaşadığımızı üzere bu nakiller sırasında özellikle sanıkların hayatları ve vücut bütünlükleri bakımından ciddi tehlikeler ortaya çıkabilmektedir⁶⁶.

---

⁶⁵ Sanık istinaf duruşmasında susma hakkını kullanmış ise ilk derece yargılamasında ifadesi delil olarak okunabilir. SARIGÜL, s. 112.

⁶⁶ Nakiller sırasında yaşanabilecek tehlikelere örnek olması bakımından şu haberi paylaşmayı uygun buluyoruz: “*KAYSERİ'nin Pınarbaşı İlçesi yakınlarında 16 Eylül 2011 tarihinde, Van ve Muş cezaevlerinden İstanbul Metris'e nakledilen 5 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan cezaevi aracının yanmasıyla ilgili açılan kamu davasının görülmesine, Kayseri 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Mahkemeye sunulan bilirkişi raporunda, yangının aracın yakıtından ve yakıt sisteminden kaynaklandığı, mahkûm nakil aracında acil çıkış kapısının olmadığı bildirildi. Olay, 16 Eylül 2011 tarihinde Kayseri'nin Pınarbaşı İlçesi yakınlarında meydana geldi. Cafer*

Ancak bu sistemleri kullanırken gerekli alt yapının sağlanması özellikle adil yargılanma hakkı bakımından önem arz etmektedir. Nitekim sanığın hakkında hüküm kuracak mahkeme önündeki işlemlerde doğrudan hazır bulunması ve delillerin tartışılmasına etkin olarak katılması adil yargılanma hakkının gereğidir. Dolayısıyla sorgu bakımından ancak zaruri ve sanığın duruşmada hazır bulundurulmasının zorluğunun açıkça belli olduğu hallerde SEGBİS'ten faydalanılması gerekir. Bu tür zorlukların olmadığı hallerde, keyfi olarak sanığın duruşmada hazır bulunma hakkının kısıtlanması kabul edilemez. Bununla birlikte zorunlu hallerde sorguda kullanılacak ses ve görüntü sistemi öyle bir alt yapıya sahip olmalıdır ki, sanık duruşma salonundaki gibi sesleri duyabilmeli ve duruşmaya katılan kimseleri takip edebilmelidir. Bu sırada görüntünün ve seslerin netliğine ilişkin problemler yaşamamalı, benzer şekilde müdafî ile savunmaya ilişkin gizli olarak görüşme imkânına sahip olmalıdır. Bu tür imkânların sağlandığı bir altyapının kurulması halinde ses ve görüntü nakleden sistemlerin ceza muhakemesinde kullanılmasında bir sakınca bulunmamakta; bilakis muhakemeye çok önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda bizdeki SEGBİS'in ne kadar sağlıklı olduğu tartışmaya açıktır.

5.2. AİHM'nin Sorguda SEGBİS Benzeri Sistemlerin Kullanılmasına İlişkin Bakış Açısı

Sanığın, hakkında hüküm kuracak mahkeme önünde sorgulanma imkânına sahip olması, savunma bakımından son derece önemlidir ve adil yargılanma hakkının bir gereğini oluşturur. Bu bağlamda AİHS de sanığın özellikle esas mahkemesi tarafından sorgulanma imkânına sahip olmasını savunma hakkının bir gereği olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye ile ilgili verilmiş olan Zana / Türkiye kararı oldukça yol göstericidir. Bu karara ilişkin uyuşmazlık konusu olayda, Zana istinabe yoluyla sorgusunun yapıldığı Aydın Ağır Ceza Mahkemesinde Türkçe bilmesine rağmen Kürtçe olarak savunmasını yapmak istemiştir.

Sarı yönetimindeki 34 B 2564 plakalı cezaevi ring aracı çıkan yangında tamamen yandı. Araçta bulunan; İstanbul Metris Cezaevi'ne nakledilmeleri için Van ve Muş cezaevlerinden alınan hükümlü Sinan Aşğa ve Medeni Demir ile tutuklu Abdulsettar Ölmez, Akif Karamalı ve İsmet Evin, araç içerisindeki hücrelerden çıkamayınca yanarak öldü. Aracın arka kısmındaki 10 asker ile ön kısmında bulunan komutan, komutan yardımcısı ve 2 şoför ise yara almadan kurtuldu.” Beş Mahkûmun yanarak Ölme Nedeni belli oldu başlıklı haber, Hürriyet Gazetesi (01.04.2013), <http://www.hurriyet.com.tr/5-mahkumun-yanarak-olme-nedeni-belli-oldu-22943538> (Erişim tarihi: 16.03.2017).

Mahkeme ısrarla bu tutumunu sürdüren sanığın savunma hakkından vazgeçtiğine karar vermiştir. AİHM ise, sanığın Kürtçe konuşmasının savunma hakkından vazgeçtiği, asıl yargılamayı yapan mahkeme önündeki duruşmalara katılmaktan feragat ettiği şeklinde yorumlanamayacağını kabul ederek⁶⁷, sanığın kendi kendini savunma (m.6/3/c) ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir⁶⁸. Bu bağlamda AİHM'ye göre, esas mahkemesi önünde yargılanma hakkı öylesine önemli bir haktır ki; istinabe yoluyla sorgusunda bilmesine rağmen sürekli Türkçe konuşmamakta ısrar eden sanığın bu tür davranışları dahi esas mahkemesi önünde sorgulanmaktan, savunma yapmaktan vazgeçtiği anlamında yorumlanamaz⁶⁹.

Sanığın sorgusunun SEGBİS benzeri sistemlerle yapılmasının adil yargılanma hakkını zedeleyip zedelemeyeceği, AİHM tarafından Marcello Viola / İtalya davasında ele alınmıştır. Bu karar konumuz bakımından özel önem arz etmektedir. Nitekim uyuşmazlık konusu olay istinaf yargılamasında sanığın rızası hilafına SEGBİS benzeri sistemler vasıtasıyla sorgusunun yapıp yapılamayacağına ilişkindir. Zorunluluk bulunması durumunda, sanık rıza göstermese bile istinaf yargılamasında SEGBİS benzeri sistemler yoluyla sorgunun yapılmasını adil yargılanma hakkı bakımından sorunlu bulmamıştır. Ancak bunun için ses ve görüntü bilişim sisteminin bir takım alt yapı koşullarını sağlaması gereklidir. Aksi takdirde adil yargılanma hakkı bakımından sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Uyuşmazlık konusu olayda, Marcello Viola, 2. derece (second set) istinaf yargılaması sırasında yapılan duruşmalara (appeal hearings), rızası olmaksızın ses ve görüntü bilişim sistemi kullanılmak suretiyle katılma imkânı bulabilmiş, tutuklu bulunduğu hapisshanedeki duruşma salonuna

⁶⁷ Bu noktada ayrıca belirtmek isteriz ki; AİHM burada tercümandan faydalanma hakkının ihlalden değil; kendi kendini savunma hakkının ihlalden mahkumiyet kararı vermiştir. Dolayısıyla Türkçe konuşup anlayabilen bir kişinin ana dilinin farklı olduğunu söyleyerek ücretsiz tercüman hakkından faydalanması söz konusu değildir. ÖZBEK, Veli Özer: CMK İzmir Şerhi Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s.812.

⁶⁸ Zana / Türkiye; Başvuru no: 18954/91 Karar tarihi: 25.11.1997 Kararın Türkçe çevirisine <http://ihami.anadolu.edu.tr/> adresinden ulaşılabilir. REİD, Karen: Adil Bir Yargılamanın Güvenceleri, (Çev. Bahar Öcal Düzgören), Scala Yayıncılık, İstanbul 2000, s.188.

⁶⁹ Bu konuda ilgili başkaca kararlar ve özlü açıklamalar için bkz. ŞEN, Ersan: “Sanığın Gıyabında Tasarruflar”, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1587251-sanigin-giyabinda-tasarruflar> Yayın Tarihi: 06.10.2015; (Erişim tarihi: 17.03.2017).

getirilmemiştir. İstinaf mahkemesi tarafından bu şekilde yapılan yargılama sonucu verilen hükme karşı temyize başvuran Viola'nın bu başvurusu da reddedilmiştir. Viola bunun üzerine AİHM'ye başvurmuştur. İtalyan devleti savunmasında ses ve görüntü bilişim sistemi ile sanığın yargılamaya etkin katılımının sağlandığını ileri sürmüştür. Ayrıca sanığın yakın tarihlerde farklı mahkemelerde davaları bulunmaktadır. Bu bağlamda ses ve görüntü bilişim sisteminin kullanımı zaruret arz etmektedir, Bunun yanında sanıkla müdafî arasında başka birisinin dinleme olanağı bulunmayan özel bir hat ile duruşma sırasında iletişim kurabilme imkânı vardır. Bir başka deyişle istinaf duruşması sırasında duruşma salonunda bulunan müdafî ile Viola, 3. kişilerin dinleyemeyeceği biçimde iletişim kurabilmiştir. Ayrıca müdafî, duruşma sırasında, duruşmaya başka bir avukat gönderip, kendisi sanığın yanında bulunma imkânına da sahiptir. Davada ayrıca AİHM, olayın sadece hukuki boyutunun ele alındığı (temyiz gibi) kanun yollarında sanığın sorgusunun zorunlu olmadığı; ancak özellikle hem maddi boyutun ele alındığı hem de ayrıca bir mahkûmiyet hükmünün kurulabildiği kanunyolu incelemelerinde, delillerin doğrudan değerlendirmeye alınıp sanığın dinlenmesi gerektiğine ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Sonuçta ise AİHM, sanığın ulusal mahkemeler nezdinde ses ve görüntü bilişim sisteminin iyi, çalışmadığına ilişkin bir şikâyette bulunmaması, müdafî ile mahrem şekilde görüşme olanağının bulunması, ayrıca müdafîin sanığın yanında bulunmasına imkân tanınması gibi hususları göz önünde bulundurarak adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Bu bağlamda AİHM'ye göre istinaf yargılamalarındaki sorguda, SEGBİS türü sistemlerin kullanılabilmesi mümkündür. 1) Ancak bunun için, kamusal güvenlik, firar tehlikesi, sanığın sağlığının ve vücut bütünlüğünün korunması gibi SEGBİS kullanımını meşru gösterecek zorunlu sebepler bulunmalı, 2) Sanığın müdafî ile duruşma sırasında mahrem şekilde görüşme ve onun hukuki yardımından faydalanma imkânı olmalı, 3) Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi, görüntü ve ses iletimi açısından sağlıklı bir alt yapıya sahip olmalı, sistemin kullanımı sırasında ses ve görüntünün iletimi, sanığın duruşmadaki işlemleri takip edebilme ve duruşmaya etkin olarak katılımı bakımından dezavantajlar ortaya çıkarmamalıdır⁷⁰.

⁷⁰ Viola / İtalya, Karar tarihi:05.10.2006; Başvuru no: 45106/04; Kararın Türkçe çevirisi için bkz. KAFES, Veli: "Marcello Viola v. İtalya Karar İncelemesi,"

5.3. Mevcut BAM Sayısı Dikkate Alındığında İstinaf Yargılamalarında SEGBİS Kullanımının Fiili Zorunluluğu

Mevcut durumda, SEGBİS'ten (Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminden) sürekli faydalanılması ve delillerle temasın bu şekilde sağlanması suretiyle gerçekleştirilecek bir istinaf uygulamasıyla karşılaşmamız sürpriz olmayacaktır. Başlangıçta belirttiğimiz üzere BAM'ların sayısının azlığı nedeniyle, örneğin dört yüz kilometre uzaktaki BAM'a ilk derece mahkemesinin olduğu yerden sanık ve tanık taşınması, BAM'lara meşakkatli ve maliyetli geleceğinden, bunların SEGBİS yoluyla dinlenmesinin tercih edilmesi muhtemeldir. Bunun yanında bölgesel sorunlardan kaynaklı olarak bazı sanık ve tanıkların BAM'ın olduğu şehre getirilmesinde ciddi tehlikelerin doğması da söz konusu olabilecektir. Örneğin Şırnak'taki terör suçundan hükümlü sanığı, istinaf duruşmasında sorgulamak için Gaziantep'teki BAM'a götürmek, ciddi bazı tehlikeleri de beraberinde getirecektir. Bu tür tehlikeler de çoğu kez ceza dairelerini SEGBİS kullanmaya yöneltecektir. Bu bağlamda yedi BAM'lı bir sistemde ceza dairelerinin, özellikle yukarıdaki açıkladığımız örneklerdekilere benzer handikapları bünyesinde barındıran uyumsuzluklar bakımından, inceleme safhası sonunda istinafı sonlandırmaktan veya duruşma açmışlarsa SEGBİS kullanmaktan başka alternatiflerinin fiilen olmadığı kanaatindeyiz⁷¹.

SEGBİS'in ne kadar verimli olduğu ve adil bir yargılama bakımından altyapısının yeterliliği tartışmaya açık olmakla birlikte⁷², illa

---

<http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/Marcello-Viola.pdf> (Erişim tarihi: 17.03.2017); Kararın İngilizce metnine <http://hudoc.echr.coe.int> adresinden ulaşılabilir. Karar hakkında ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. ŞEN, Ersan: "Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı", <http://www.hukukihaber.net/sanigin-mahkemeye-cikma-hakki-makale,4669.html> Yayın Tarihi: 08.03.2016; (Erişim tarihi: 17.03.2017).

⁷¹ Balo'ya göre BAM sayısının azlığı ve usul kurallarının işlerliğini garanti altına alacak bölgelerde kurulamamış olmaları nedeniyle; CMK'daki istinafa ilişkin kural ve koşulların mevcut duruma göre yorumlanması ve bazı teminatların göz ardı edilmesi beklenmelidir. BALO, s. 239.

⁷² ...Asliye Ceza Mahkemesinin 19.03.2015 gün ve 2005/178 Esas, 2005/179 Karar sayılı kararının sanığın SEGBİS sistemi ile bulunduğu cezaevinde hazır edilmek suretiyle yüzüne karşı verildiği, ancak sanığın süresinden sonra temyiz isteminde bulunduğu bu istemin reddi üzerine sanığın karar verildiği sırada SEGBİS sistemi ile hazır edildiğini, kulağında işitme problemi olduğu için yasa yolu ve yöntemini duymadığını süreyi bu

ki bu sistemden faydalanılacaksa, hukuk devleti adına en azından kanuni düzenlemenin buna uygun hale getirilmesi gerekir. Yoksa kanuni düzenlemenin zorlanması suretiyle, duruşma hazırlığında tanıkların dinlenmesine cevaz veren istisnai nitelikteki CMK m.180 düzenlemesini duruşmaya da uygulamak ya da kanunda açıkça sanığın istinabe yoluyla sorgulanabileceği hallere münhasır kabul edilen SEGBİS'i (CMK m.196/4), tüm suçlara ilişkin sorgulara münhasır görmek hukukla açıklanabilecek uygulamalar değildir.

5.4.Sanığın Sorgusu Bakımından SEGBİS Kullanımının Kanuni Dayanağının Yetersizliği

Sanığın sorgusu bakımından SEGBİS kullanımının dayanağını oluşturan ve çerçevesini belirleyen hüküm, CMK'nın 196. maddesinde yer almaktadır. Bu bağlamda CMK m.196'nın ilgili fıkraları şu şekildedir:

***Madde 196** – ... (2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafisine bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafinin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur... (4) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.*

sebeple kaçırıldığını ve temyiz hakkının geri verilerek eski hale getirme istediği, sanığın bu şekilde isteminden sonra dosyanın gönderildiği Yargıtay Başsavcılığı'nın sanığın kulağındaki durumun araştırılması için dosyanın iade edildiği, iade sonucu sanığın sevk edildiği sağlık kurumunun beyanı ile uyumlu rapor düzenleyip sanıkta bir işitme sorunu olduğunu doğruladığı ancak kovuşturma aşamasında aralarında sanığın SEGBİS sistemi ile hazır edildiği oturumlar ve karar oturumları dâhil tüm oturumları yöneten ... sicil numaralı hâkim ve ... sicil numaralı kâtibin sanığın SEGBİS sistemi ile katıldığı duruşmalarda duymadığı yönünde bir beyanı olmadığı hatta karar okunduktan sonra kararın içeriğine dair sözlü itirazlarının dahi bulunduğunu belirtir 03.06.2015 tarihli tutanak ile sanığın sol kulağının tam olarak duyduğunu diğer kulakta işitme kaybı olduğuna dair sağlık raporunu gönderdiği, buna göre sanığın eski hale getirme talebinde olduğu gibi kararı duyup duymadığı hakkında tam olarak inceleme yapılması için duruşmanın ses ve görüntü kayıtlarının dosya içerisinde bulunması gerektiği ancak bunların olmadığını anlaşılması karşısında SEGBİS kayıtlarının CD ortamında dosya içerisine alınması için dosyanın incelenmeksizin MAHALLİNE iadesine... Yargıtay 17. Ceza Dairesi'nin 22.03.2016 Tarih, 2015/24319 Esas ve 2016/3779 Karar sayılı kararı. Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı (Erişim tarihi: 27.02.2017).

Görüldüğü üzere 4. fıkra yukarıdaki (kendisinden önceki) fıkralara atıf yapılmış ve ancak bu tür hallerde SEGBİS türü uygulamalarına ceviz verilmiştir. Ayrıca bu düzenleme emredici niteliktedir. Nitekim “*bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır*” şeklinde emredici bir ifadeyle bitirilmiştir. 2. fıkradaki düzenlemeye göre ise alt sınırı beş yıl ve daha fazla süreli hapis cezası gerektiren suçlardan sanık olanın sorgusunun istinabe ile yapılamayacağı belirtilmektedir. Beş yıldan az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda ise, ancak sanığın rızasıyla istinabe yoluyla sorgu yapılabilecektir. 4. fıkraya göre SEGBİS sadece yukarıdaki fıkralara göre sorgunun yapıldığı hallerde uygulanabileceğine göre, istinabe yoluyla sorgunun yapılamadığı hallerde de SEGBİS uygulanamayacaktır⁷³. Aksi düşünülürse, yani istinabe yasağının olduğu hallerde de sorgunun SEGBİS ile yapılacağı kabul edilirse, o zaman mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan her sanığın sorgusunu SEGBİS ile yapması zorunluluğu gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Nitekim yukarıda da ifade ettiğimiz üzere 4. fıkra hükmü emredici niteliktedir. Oysa kanunkoyucu sadece istinabenin mümkün olduğu hallerde, aynı zamanda SEGBİS kullanma imkânı varsa; istinabe yerine bu yöntemin kullanılmasını zorunlu tutmuştur. Bu bağlamda CMK m.196 hükmünün sadece istinabe yoluyla sorgunun mümkün olduğu hallerde SEGBİS kullanımına ceviz verdiğinin aşikâr olduğu kanaatindeyiz.

Ancak bu düzenlemelere rağmen adalet bakanlığının 150 no.lu SEGBİS konulu genelgesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Aynı Kanunun (CMK) 196 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, istinabe yasağı getirilen hallerde, SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınmasında; asıl mahkemesince bizzat ilgisine soru yöneltilebilmesi, sanık, tanık, bilirkişi vs. kişiler açısından da yargılamayı yapan mahkeme heyetinin doğrudan görülebilmesi, savunmanın bizzat yapılarak beyanda bulunabilmesi*

---

⁷³ Aynı yönde; Yargılandığı suçtan dolayı mahkemenin yargı çevresi dışındaki bir cezaevinde tutuklu olan sanıklar hakkında duruşmalarda bulunmaktan bağışık tutulması hususunda herhangi bir karar verilmediği gibi, sanıkların mahkeme huzuruna çıkarak savunma yapmak istemesi ve sanıklar müdafinin de bu yönde talepte bulunması karşısında, adil yargılanma hakkı kapsamında sanığın duruşmada hazır bulundurulması sağlanarak savunmasının tespiti yerine, SEGBİS sistemi yoluyla savunmalarının alınıp yargılamanın yapılması ve sanıkların mahkûmiyetine karar verilmesi suretiyle savunma haklarının kısıtlanması... Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 18.01.2016 Tarih, 2015/7189 Esas ve 2016/119 Karar sayılı kararı. Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı (Erişim tarihi: 27.02.2017).

suretiyle yüzyüzelik ilkesinin sağlandığı gözetilerek bu işlemin Kanunun öngördüğü anlamda istinabe olarak değerlendirilemeyeceği ve bu nedenle alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar açısından da kullanılabilceği sonucuna ulaşılmaktadır.” Kanaatimizce yukarıda açıkladığımız gerekçelerle genelgenin paylaştığımız ilgili kısmı kanuna aykırılık teşkil etmektedir⁷⁴.

5.5. Sorguda SEGBİS Kullanımına İlişkin Yargıtay Uygulaması

Sanığın sorgusunda SEGBİS kullanımına ilişkin Yargıtay uygulamasının farklılık arz ettiği görülmektedir. 2016 yılına kadar verdiği kararlarda SEGBİS uygulamasının ancak rıza gösteren sanık hakkında uygulanabileceği yönünde istikrarlı içtihatlarla bulunmuştur⁷⁵.

⁷⁴ Genelge için bkz. <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/aralik/segbis/genelge.pdf> (Erişim tarihi: 14.03.2017). Söz konusu genelge ile SEGBİS uygulaması CMK ‘nın 196. maddesindeki koşullar aranmaksızın genel bir uygulama haline getirilmektedir. Genelge’de AİHM’nin Viola v. İtalya kararına da atıfta bulunulmuştur. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi AİHM, sanığın ulusal mahkemeler nezdinde ses ve görüntü bilişim sisteminin iyi, çalışmadığına ilişkin bir şikâyetle bulunmaması, müdafî ile mahrem şekilde görüşme olanağının bulunması, ayrıca müdafîin sanığın yanında bulunmasına imkân tanınması gibi hususları göz önünde bulundurarak adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Ülkemizdeki SEGBİS uygulamasının söz konusu nitelikleri taşıyıp taşımadığı tartışmaya açıktır. Kaldı ki, SEGBİS’in genelgedeki manasıyla uygulanmasının kanuni bir dayanağı yoktur. Bu konuda ayrıca bkz. GÜNER, Halil: “SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, (99), 2014, s. 84-86.

⁷⁵ “Yargıtay 16. Ceza Dairesi 19.06.2015 tarihinde verdiği 2015/1078 E. ve 2015/1930 K. sayılı, 2015/1076 E. ve 2015/1932 K. sayılı, 2015/1083 E. ve 2015/1926 K. sayılı üç kararla tartışma konusu netleştirilmiş ve “sanık olmaksızın yargılama olmaz” ilkesi üç başlıkta açıklanmıştır; Kararlarda özetle; sanık ve müdafîsinin sesli ve görüntülü iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle savunma yapılmasını istememelerine ve duruşmada hazır bulunmayı ısrarla talep etmelerine rağmen, SEGBİS aracılığıyla savunması alınarak, hakkında mahkumiyet hükmü kurulan sanığın savunma hakkının kısıtlandığına karar verilmiştir.

Kararlarda SEGBİS ve huzurda bulunma hakkı hususunda üç başlıkta toplanan ilke; kovuşturma aşamasında,

1. Genel kural sanığın duruşmada hazır bulundurulmasıdır. Bu hak, ancak somut ciddi nedenlere dayalı olarak mahkeme kararı ile sınırlandırılabilir.
2. İlk ve son savunmanın yapıldığı, esasa ilişkin delillerin toplandığı oturumlara sanığın SEGBİS yolu ile katılması açık kabulüne dayalı olmalıdır.
3. Sesli ve görüntülü yöntemle savunma alınması halinde, talebi doğrultusunda sanığın yanında da müdafî bulunması olanağının sağlanması koşulları gerçekleştiğinde savunma hakkının kısıtlanmadığı kabul edilebilecektir.” ŞEN,

Bu bağlamda Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2015 yılında verdiği bir karar özetle şöyledir: “*Esas hakkında son savunmasını duruşmada hazır bulunarak yapmak istediğini beyan eden sanığın duruşmada hazır bulundurulmayıp SEGBİS sistemi aracılığıyla yargılaması yapılarak mahkûmiyetine karar verilmesi suretiyle savunma hakkının kısıtlanması... kanuna aykırıdır*”⁷⁶. Söz konusu kararda AİHM’nin Marcello Viola / İtalya kararına atıf yapıldığı, kanunyolu incelemesine ilişkin bu karardaki gerekliliklerden çok daha fazlasının ilk derece yargılamaları bakımından sanığa tanınması gerektiği ifade edilmiştir.

2016 yılında Yargıtay 22. Ceza Dairesince verilen bir başka karar ise şu şekildedir: “*suça sürüklenen çocuğa yüklenen 5237 Sayılı TCK’nın 148/1 ve 31/3. maddelerinde öngörülen suçun gerektirdiği cezanın alt sınırı dikkate alınarak alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebileceği gözetilmeden, hüküm tarihinde İzmir 4 numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda başka suçtan hükümlü olduğu anlaşılan suça sürüklenen çocuğun hükmün esasını oluşturan kısa kararın açıklandığı 21/01/2014 tarihli son oturumda hazır bulundurulmadan SEGBİS aracılığı ile savunması alınıp hükümlülüğüne karar verilmek suretiyle, 5271 Sayılı CMK’nın 196/2. maddesine aykırı davranılması... kanuna aykırıdır*”⁷⁷. Görüldüğü üzere 22. Ceza Dairesi CMK m.196/4 hükmünü bizim de katıldığımız üzere sadece istinabe yoluyla sorguya cevaz verilen hallere münhasır olarak ele almaktadır.

2016 yılında Yargıtay 3. Ceza Dairesince SEGBİS uygulamasının koşullarına ilişkin olarak verilen kararlarda ise alt sınırı beş yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren suçlarda sanığın duruşmada hazır bulundurulması, mümkün olmaması durumunda ise sanığın savunmasının SEGBİS aracılığıyla alınması gerektiğine hükmedilmiştir. Buna göre, sanığın savunmasının istinabe yoluyla alınmasının mümkün olmadığı hallerde, sanığın savunması bu konuda rızası olup olmadığına

---

Ersan: “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı”,
<http://www.hukukihaber.net/sanigin-mahkemeye-cikma-hakki-makale,4669.html> Yayın Tarihi: 08.03.2016; (Erişim tarihi: 17.03.2017).

⁷⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi’nin 19.6.2015 Tarih, 2015/1076 Esas ve 2015/1932 Karar sayılı kararı www.kazanci.com (Erişim tarihi: 14.03.2017).

⁷⁷ Yargıtay 22. Ceza Dairesi’nin 22.6.2016 Tarih, 2015/18100 Esas ve 2016/10834 Karar sayılı kararı www.kazanci.com (Erişim tarihi.: 14.03.2017).

bakılmaksızın SEGBİS aracılığıyla alınabilecektir⁷⁸. Kanaatimizce 196. maddenin 4. fıkrası düzenlemesi karşısında böyle bir sonuca ulaşılması hukuka aykırıdır.

İstinaf duruşmasında SEGBİS kullanımının koşullarının yeniden düzenlenmesine yönelik bir kanun tasarısı taslağının hazırlandığına dair medyada haberler yer almıştır. Söz konusu taslağa göre; yurt içindeki sanığın duruşmada hazır bulunmasının tarafların güvenliklerini tehlikeye düşüreceğinin ve davanın makul sürede tamamlanmasına engel olacağı belirlenmesi halinde ifadenin SEGBİS ile alınması için CMK'da düzenlemeye gidilecektir⁷⁹. Mevcut düzenlemeye göre sanığın sorgusu ancak istinabenin mümkün olduğu hallerde SEGBİS ile yapılabilir; bu şekilde bir değişikliğe gidilmesi BAM sayısı ve ulaşımdaki zorluklar dikkate alındığında yerindedir. Ancak SEGBİS sisteminin altyapısının da iyileştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

SONUÇ

İstinaf, ilk derece mahkemelerinin verdikleri hükümlerin, bölge adliye mahkemesi tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan olağan bir kanun yoludur. 20 Temmuz 2016 tarihinde BAM'lar öngörüldüğü üzere faaliyete başlamıştır. Şu an itibarıyla yedi BAM'da istinaf yargılamaları devam etmektedir.

İstinaf yargılamasında temyizden farklı olarak ilk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm hem maddi hem hukuki yönden incelenir. BAM yapacağı ön incelemeden sonra kendisine yapılan

⁷⁸Alt sınırı beş yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren yaralama suçundan yargılanan sanığın duruşmada hazır bulundurulması, bunun mümkün olmaması durumunda ise SEGBİS sistemi aracılığıyla savunmasının alınması gerektiği gözetilmeden; L tipi Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü bulunan sanığın talimatla ifadesi alınarak yokluğunda yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması suretiyle 5271 Sayılı CMK'nin 193. ve 196. maddelerine aykırı davranılması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması... kanuna aykırıdır. Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 02.06.2016 Tarih, 2015/21577 Esas ve 2016/13168 Karar sayılı kararı www.kazanci.com (Erişim tarihi: 27.02.2017). Aynı yönde; Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 21.06.2016 Tarih, 2015/33249 Esas ve 2016/14633 Karar sayılı kararı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 11.02.2016 Tarih, 2015/5677 Esas ve 2016/2951 Karar sayılı kararı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 13.10.2016 Tarih, 2016/274 Esas ve 2016/17496 Karar sayılı kararı. Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı (Erişim tarihi: 27.02.2017).

⁷⁹<http://www.hukukihaber.net/kamu-hukuku/istinaf-a-yeni-duzenlemeler-geliyor-h88401.html> Yayın Tarihi: 26.02.2017 (Erişim tarihi: 27.02.2017).

başvuruyu hukuka uygun bulursa dosyayı incelemeye geçer. Bu inceleme sonucunda BAM davanın yeniden görülmesine ve duruşma açılmasına karar verirse ancak bu aşamada sanığın sorgusu söz konusu olur.

BAM’da yapılan duruşmalarda kural olarak CMK’nın duruşmaya ilişkin hükümleri uygulama alanı bulur. Ancak CMK m.282 gereğince; a) *Duruşma, bu Kanunun öngördüğü genel hükümlere göre başladıktan sonra görevlendirilen üyenin inceleme raporu okunur.* b) *İlk derece mahkemesinin gerekçeli hükmü de okunur.* c) *İlk derece mahkemesinde dinlenen tanıkların ifadelerini içeren tutanaklar ile keşif tutanakları, bilirkişi raporu, bölge adliye mahkemesi duruşma hazırlığı aşamasında toplanan delil ve belgeler, yapılmışsa keşif ve bilirkişi açıklamalarına ilişkin tutanak ve raporlar okunur.* d) *Bölge adliye mahkemesi duruşmasında dinlenilmeleri gerekli görülen tanık ve bilirkişiler çağrılır.* Bu belirtilen hususlar istinaf duruşmasının da ilk derece duruşmasındaki gibi yapılacağı kuralının istisnalarını oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere sanığın sorgusuna bu istisnalar arasında yer verilmiş değildir. Bu nedenle istinaf duruşmasında sanığın sorgusunun yapılması esastır.

Ancak belirtelim ki, sanığın sorgusu esas olsa da, sorgusu yapılmamış sanık hakkında mahkumiyet kararı dışında başkaca karar verilecekse, BAM’ın CMK m.193/2 gereğince sanığın sorgusunu yapmaksızın muhakemeyi sona erdirmesi mümkündür.

BAM’ların sayıca azlığı ve Türkiye gibi büyük bir coğrafyada sadece yedi adet kurulmuş olması ilk derece mahkemesi kararının maddi yönden incelendiği, doğrudan doğruyalık ve yüzyüzelik ilkesinin uygulandığı istinaf yargılaması bakımından büyük bir dezavantajdır. SEGBİS gibi teknolojik imkânlardan ceza muhakemesinde ve dolayısıyla istinaf duruşmasında faydalanılması elzemdir. Ancak bunun için sanığın duruşmada bulunma, delillerin tartışılmasına etkin olarak katılma, müdafî yardımından faydalanma gibi haklarını ihlal etmeyecek şekilde alt yapının hazırlanması zorunludur. Bunun dışında kanuni düzenlemelerin de bu sistemin kullanımına uygun hale getirilmesi zorunludur. Sadece yönetmelik veya genelgelerle yapılacak düzenlemeler, SEGBİS uygulamasında kanuni düzenlemeye bağlı olarak ortaya çıkan hukuka aykırılıkları gidermez. Bunun yanında bir şeyin muhakemede kullanılmasının elzem olması, onun kanuna aykırı olarak uygulanabilirliğine de cevaz vermez. Hukuk devleti her şeyden önce mevcut hukuk kurallarına göre faaliyetlerini yürüten devlet demektir. Bu

bağlamda gelinen süreçte ciddi bir gereklilik olarak karşımıza çıkan SEGBİS uygulamasının gerek teknolojik altyapısı gerekse de kanuni dayanakları, adil bir yargılamayı mümkün kılacak şekilde geliştirilmeli ve düzeltilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı [AB]: Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2016
- AKİL, Cenk: İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara 2010
- AKKAYA, Tolga: Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara 2009
- ALBAYRAK, Mustafa: Notlu Atıflı Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, 6. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2012
- BALO, Yusuf Solmaz: “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, (7), 2016
- BEULKE, Werner: Strafprozessrecht, 12. Auflage, C.F. Müller, Deutschland 2012
- CENDEL, Nur/ ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2016
- ÇINAR, Ali Rıza: Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, Adalet Yayınevi, Ankara 2010
- ERDEM, Mustafa Ruhan: Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010
- GÜNER, Halil: “SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, (99), 2014
- İTİŞGEN, Rezzan: “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 5(16), 2014
- KAFES, Veli: “Marcello Viola v. İtalya Karar İncelemesi,” <http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/Marcello-Viola.pdf> (Erişim tarihi: 17.03.2017)
- KARAKEHYA, Hakan: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi (Adil Yargılanma Hakkı) Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma, Savaş Yayınevi, Ankara 2008
- KARAKEHYA, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2016
- KAYMAZ, Seydi: “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 74 (1), 2016
- KESKİN, Serap: Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, Alfa Yayınları, İstanbul 1997
- KUNTER, Nurullah / YENİSEY, Feridun: Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2000
- ÖZBEK ,Veli Özer vd.: Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016

- ÖZBEK, Veli Özer: CMK İzmir Şerhi Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005
- ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenme Hakkı, Yetkin Yayınları, Ankara 2003
- ÖZEN, Muharrem: “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 2016
- ÖZTÜRK, Bahri vd.: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016
- REİD, Karen: Adil Bir Yargılamanın Güvenceleri, (Çev. Bahar Öcal Düzgören), Scala Yayıncılık, İstanbul 2000
- SAMAHA, Joel: Criminal Procedure, 9. Edition, Cengage Learning, USA 2015
- SARIGÜL, Ali Tanju: Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012
- SAVAŞ, Vural / MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Yorumu C.1, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995
- SCHROEDER, Friedrich-Christian: “Ceza Muhakemesinde Fair Trial İlkesi”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Fair Trial, İstanbul Barosu Yayını, İstanbul 1999
- SOYASLAN, Doğan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016
- ŞAHİN, Cumhur / GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku-II, 4. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015
- ŞAHİN, Cumhur: “Dava Zamanaşımı Sanığın Aklanmasına Engel Olabilir mi? Beraat Kararı ile Zamanaşımı Dolayısıyla Verilen Düşme Kararı Arasındaki Öncelik İlişkisi”, Adalet Dergisi, (45), 2013
- ŞEN, Ersan: “Sanığın Giyabında Tasarruflar”, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1587251-sanigin-giyabinda-tasarruflar> Yayın Tarihi: 06.10.2015; (Erişim tarihi: 17.03.2017)
- ŞEN, Ersan: “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı”, <http://www.hukukihaber.net/sanigin-mahkemeye-cikma-hakki-makale,4669.html> Yayın Tarihi: 08.03.2016; (Erişim tarihi: 17.03.2017)
- ŞENER, Esat: Tüm Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000
- TANERİ, Gökhan: İstinaf Mahkemeleri, Bilge Yayınevi, Ankara 2014
- TOROSLU, Nevzat/ FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara 2015
- TURHAN, Faruk: Ceza Muhakemesi Hukuku, Asil Yayınevi, Ankara 2006
- ÜNSAL, Cengiz: Ceza Muhakemesinde İstinafın Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014
- ÜNVER, Yener / HAKERİ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016
- VOLK, Klaus / ENGLAENDER, Armin: Grundkurs StPO, 8. Auflage, C.H. Beck, Deutschland (München) 2013

YENİSEY, Feridun/ NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015

YENİSEY, Feridun: Ceza Muhakemesinde İstinaf ve Yeniden Kabulü Sorunu, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979

YURTCAN, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 6. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2013

YÜCE, Turhan Tufan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum 1968

<http://www.hurriyet.com.tr/5-mahkumun-yanarak-olme-nedeni-belli-oldu-22943538>
(Erişim tarihi: 16.03.2017)

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/aramlik/segbis/genelge.pdf> (Erişim tarihi: 14.03.2017).

<http://www.hukukihaber.net/kamu-hukuku/istinaf-a-yeni-duzenlemeler-geliyor-h88401.html> Yayın Tarihi: 26.02.2017 (Erişim tarihi: 27.02.2017)

www.kazanci.com

Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı

